

očitala nič slabega, četudi ni bila čisto mirna. In te ženske ga obsodijo tako hudo! Pristudijo se mu do duše. „In vendar, zakaj je šel k Mrakovim?“ vpraša se po tihem, pa si ni mogel odgovoriti. Premišljal in premišljal je in brž pozabil vse razžaljenje. Mislil je na Mrakovo.

A ženske so sklenile: „Kriv je! Očitno je, da je kriv.“

„Zakaj je bil pa tako pohleven, miren in tih, ako res ni kriv? Vsak lahko reče: nedolžen sem, ako mu kdo kaj očita. Ej, kako bi bil rojil ta hinavski ‚babji‘ Gregor, ako bi bil res ne-

dolžen, ko smo mu jih pravile! Toda moral je molčati, ker je res tako, kakor smo mu povedale“, modruje Hudinka še vsa razburjena.

Ženske prikimajo.

„Te punice, te Mrakove, ne vzamemo več s seboj, da ne postane Gregor še bolj vrtoglav“, pravi Kolenka.

„Nič več!“ sklenejo vse.

Tako je nastal resen razpor med vojvodo in njegovo najstanovitnejšo čredo. Ogibal se jih je, one so pa nanj pazile vedno; imele so silno veliko ž njim opraviti. (Dalje.)

Spomini tete Klare.

(Povest. — Spisala Pavlina Pajkova.)

Pri teti Klari so praznovali slovesen dan. Nje stričnica in varovanka, ljubezniva gospica Hilda, je praznovala svojo zaroko s sodiškim pristavom. Sobana je bila napolnjena z razumništvom domačega mesteca. Na častnem mestu se je šopirila debelušna ženska, katera je tičala v svili, baržunu in čipkah bogate svoje obleke. Bila je okrajnega glavarja soproga. Njej nasproti je sedel njen mož, okrajni glavar. Bil je nasprotstvo svoje žene: droben, majhen in suh, kakor bi se bil postil vse svoje dni, živahen in gibčen, poln šale in dovtipov. Govoril je mnogo, a jedel malo, kar je silno ugajalo mlademu davkarskemu pregledniku, ki je sedel ob njegovi levici. Mladi mož se je odlikoval po svoji gizdavosti. Bodisi v petek ali svetek je hodil ostrizen in obrit, okrtachen in nakičen, kakor da hoče vsak trenutek snubiti. Ta njegova neizmerna gizdavost je nalagala marsikatero žrtvo njegovemu želodcu, zato je pridno uporabljal vsako priliko, ob kateri ga je lahko brez stroškov utešil in nasitil.

Zraven glavarjeve soproge je sedel gospod dekan. Bil je častitljiv, pa tudi vesel gospod. Njegovo veliko veselje je bilo v družbi ponujati gostom polno tobačnico. O njegovi desni je sedel plavalasi gospod kapelan, šele novomašnik, z nežnim, deklinškim obrazom, krotkega, dostojnega in sramežljivega vedenja.

Ponosno, raven kakor sveča, sedel je nadučitelj na svojem mestu. Govoril je malo, a z glavo, s kretanjem, včasih tudi z besedami pritrjeval sedaj na levo, sedaj na desno, dočim si je važno gladil gosto brado. V njegovi bližini se je zdehalo njegovi zakonski polovici.

Ne smemo pozabiti gospoda lekarja, ki je imel grdo navado, da je v jednomer z becalom trebil zobé, niti dolgočasnega, a jako imovitega

trgovca, ki v družbi ni vedel boljšega stóriti, nego bobnati po mizi ali po svojem kolenu, da je potem opazoval, kako leskečejo demanti na prstih njegove žilave roke.

Vojaški dostojanstvenik, ki je že blizu četrto stoletja užival visoko pokojnino v tihoti malega mesteca, bil je tudi s svojimi tremi hčérkami počastil mizo domače gospóde. Vse tri so že davno prekoračile pomlad življenja. Bile so malo prikupljivega obličja, vse umetnice raznih strok, kakor se je govorilo; a nikdo ni imel prilike niti videti niti slišati njih umetnosti.

Naposled še nekaj oddaljenih hišnih sorodnic in prijateljic brez posebnega pomena, in ženin in nevesta, vrl mladostni par. Slednja sta sedela drug tik drugega tiha, malobesedna. Samo njiju oči so govorile in naznájale dovolj, da sta danes jako srečna.

Med ugodnimi in neugodnimi značaji te družbe se je odlikovala posebno hišna gospodinja, teta Klara. Nje visoka postava, še vedno ravna kakor jelka, dasi je stala pred pragom svoje šestdesetletnice, hranila je vso gibčnost in čilost prve mladosti. Nje duhovito resne oči, katerim so dajali posebno milobo snežnobeli lasje, ozirale so se mirno in veličastveno po zbrani družbi. Nje pogled je zadostoval, da se je zloga in dostojnost hranila med gosti. Iz vse prikazni tete Klare je sijal čar, ki je blagodejno uplival na stare in mlade, na izobražene in preproste ljudi. Uživala je najvišjo, najlepšo, najboljšo srečo, katero more doseči zastarela ženska: občno spoštovanje.

Pogovori družbe so bili danes kaj raznovrstni in živahni. Vsak se je sebi zdel govornik. Čestitalo se je najprej zaročencema, naposled so se rešetale domače in zunanje, državne in cerkvene novosti. Šele proti večeru jame žila zgo-

vornosti usihati. Zato začno z novič častitati mlademu paru. Vsakdo je znal povedati moder recept zakonski sreči. Ta predmet je mahoma podnetil prejšnjo zgovornost, posebno lepega spola.

„In vendar jaz še jedenkrat trdim: čim manj dekleta sanjarijo, tem srečnejše bo njih bodoče življenje, to vem iz lastne izkušnje“, reče glavarjeva soproga s poudarkom. To misel je bila nocoj sprožila že tretjkrat, dasi vselej v drugi obliki. Kdor je videl njeno napihnenost, bil je takoj prepričan, da sanjarjenje, da hrepenenje po višjem vzoru ni nikoli kalilo njenega duševnega miru.

„He, he, sanjarjenje primerjam sladčicam, katere jemljejo slast pri tečnih jedilih: kvari istinitost; mi stari ljudje to dobro vemo“, smejal se je okrajni glavar in prikimal zadovoljen svoji ženi za njeno dozdevno duhovito opazko.

„Jaz pa menim, ako dekle sanjari, pustimo jo sanjariti; pride dan — in še prehitro pride —, ko se bo iz sanj prebudila“, odvrne teta Klara resno. „Naj mladina veruje“, nadaljevala je navdušeno, „mladosti in upanju, saj upanje jedino oživlja, osrečuje mladost. Kadar človeku vcepimo prerano nezaupanje, napravimo ga neobčutnega za vse, kar je lepo in dobro; jemljemo mu vero, katera ga navdušuje, zatamnimo mu luč, katera ga oživlja, s kratka: zastrupimo mu življenje.“

„Pač lepe so vaše besede, gospodična Klara“, dostavi gospod dekan; „toda, ako so te imele še nekaj veljave nekdanj, bojim se, da nimajo nobene več v naši popačeni dobi, ko gmotnost in sebičnost prevladujeta svet.“

„Istina je, kar pravi gospod dekan“, pritrdi lekar in sname za trenutek svoje nesrečno becalo iz ust. „V sedanjih prozajičnih časih je treba, da se mladina uči spoznavati življenje, kakoršno je, ne, kakoršno bi imelo biti. Sploh naj se mlad človek za rana uči trpeti, potem se ne bo nikoli udajal praznemu domnevanju, ki je tako pogubno za življenje.“

„Vi mi govorite kakor iz lastnega srca, gospod lekar“, pohvali ga glavarica. „To je baš moje prepričanje, katerega si ne dam vzeti. Naj mladina, posebno pa dekleta, nikoli ne sanjarijo, da ne bodo prisiljene neugodno prebuditi se. In vi, gospodična Klara, veste najbolje, kako bridko je prebujenje.“

Ko je gosa glavarjeva z navideznim dobrohotnim glasom izustila one besede, tedaj so njene drobne sive oči švigale pomenljivo na ljubeznivo starko v njeni bližini.

Gospodična Klara, ali teta Klara, kakor so jo obče imenovali, zamižala je za trenutek in skoro nehoté je svojo belo, tanko roko potegnila

čez visoko čelo. Znalo se je, da jo je zadela ona opazka. Vzdahnila reče počasi:

„Predobro vem, kako bridko je vzbujati se iz srečnih sanj“, in tajna otožnost se razprostré po njenem sicer jasnem obrazu. „In vendar, dasi so mi sanje prizadevale hudih prevar in neizrekljivih bolestij, vendar mi še nikoli ni bilo žal, da sem se jim udajala.“

„Blaga duša!“ reče dekan polglasno. Mladi kapelan pa se nehoté ozre na idealno starko. V njegovem pogledu se je izražalo občudovanje.

„Sedaj se vé, da tako govorite“, odvrne glavarica porogljivo, „ko je sneg vaše glave ohladil ogenj dušnih strastij. V naših letih se pozabi kaj rado, kar je izginilo v preteklost, bodisi dobro, ali slabo, in veseli smo, da nam zli spomini ne kratijo rahlega ponočnega spanja, da nam pri obedu ne kazijo teka. Toda, pred tridesetimi leti, ko vam življenje ni rodilo drugega kakor borb in prevare, tedaj ste bili gotovo drugega mnenja.“

„Človek, ki je poln vzvišenih nazorov in blagih namenov, ne boji se nikoli bojev“, seže ji skoro nestrpno teta Klara v besedo. Ob tem pa se njene oči neustrašeno upró vanjo. „Saj predobro vé, da se bo moral za svoje nazore boriti, vedno, neprestano, do konca dnij boriti in trpeti. O, saj pa je tudi tisočkrat bolje omedlevati v togi krutih bojov, nego brêsti po blatu, omadeževati se s podlostjo malovrednega človeškega obstanka.“

Po teh besedah nastane v sobani neprijetna tišina. Samo glavarica se je nemirno gugala na svojem stolu in pihala predse.

Zaročenca se nemirno spogledata. „Tetka trpi“, rekel je sočutni Hildin pogled. „Tetka ima roman za seboj, in glavarica igra vlogo v njem“, govoril je bistri pogled nje ženina.

Kaj enakega so menda tudi drugi gosti slutili, zakaj vsakemu je bila znati zadrega. Vsak je spoznal, da je gospodinja razburjena, kakor še nikoli, kar je bilo nenavadno v njeni mirni naravi.

Kmalu so se razšli drug za drugim. Teta Klara jim ni branila odhajati, kakor sicer. Prijazno, kakor vselej, se je poslovila od svojih gostov, a njeno oko je žarelo, na njeno blede lice se ni hotela povrniti prejšnja zdrava rdečica.

Ko so se gosti razšli, povrnilo se je tudi teti Klari dušno ravnotežje. Pogleda k družini, ki je ravno sedela pri večerji, ter vsakemu naroči opravke za prihodnji dan. Nato se povrne v sobano. Pri oknu, v skrivnostnem somraku dolgih zaves sedi mladi zaročeni par, zamišljen v bodočnost. Ko teta vstopi, vstaneta ona dva in ji prideta naproti.

„Tetka, kako sva srečna, in za to srečo imava zahvaliti le vas“, reče Hilda hvaležno ter

objame teto. Da je govorila resnico, svedočila sta obeh radostna obraza.

Klara ju ganjena opazuje. „Kaj bi potem bilo lepega in vzvišenega v vajini mladosti, ako ne prava ljubezen in nje sladke sanje?“ misli sama pri sebi. In s tresočo roko pobožka mehko lice mlade stričnice.

„Bog blagoslovi vajino mlado srečo“, reče presunjena, „a vi dva sama bodita nje najskrbnejša čuvaja, da vama ne uide.“

Hilda se zgane. „Tedad bi bila resnica, kar se je danes groznega govorilo? Da vsa človeška sreča, in najina tudi, naj bi bila le prazna pena? Da vsi zlati upi in vse sladke nade le bridka prevara?“

„Res in ne res, kakor se sodi“, govori teta s pomirljivim glasom. „Ali ne veš, ljubi otrok, da se svet vidi nekaterim ljudem lep, privabljen, nekaterim pa grd, ostuden? — Nekako jednako je s človeško srečo. Kar jednega veseli, to drugega dolgočasi; kar se temu zdi blag čin, to imenuje drugi budalost. Jaz po svojem prepričanju smatram za pravo srečo samo dušni mir in srčno zadovoljnost, ki človeka osrečujeja bolj nego zakladi vsega sveta. Naše dušno stanje pa je le odsev naše narave, našega srca. Od tod sledi, da je sreča ali nesreča posameznega človeka najbolj odvisna od plemenitosti ali neplemenitosti njegove narave.“

„O ne vselej, tetka, ne vselej“, ugovarja Hilda živahno. „Vi zabite, da človeka zadenejo tudi take nesreče, s katerimi njegovo srce in njegov značaj nimata nič opraviti. N. pr. ko bi mi smrt vzela mojega Arha — groza, groza“, pretrga si Hilda govor in si — zgroziva se — zakrije lici z rokama, „ali bi potem mogla biti še kdaj srečna, zadovoljna?“

„Srečna morda nikoli več, toda udanost, s katero bi prenašala svoje gorjé, vlivala bi ti s časoma mir in pokoj v dušo. In, veruj mi, pokoj, pridobljen s trdom in bojem, ni srcu nič manj tolažilen, nego najmamljivejša sreča.“

„Bojim se, da bi me tak pokoj ne mogel nikoli utolažiti“, zamrmra Hilda in se trdno oklene roke svojega ženina, kakor da se boji izgubiti ga.

Mladenič se ozre milo na njo, a ničesar ne odgovori. Klara pogladi z nežno roko njeno jasno čelo. „Ne plaši se po nepotrebi, golobčica moja; ne vidim sile, da bi se moralo baš tebi kaj takega pripetiti. Sicer pa je čisto naravno, da se ti sedaj zgrozi duša, ko misliš na trpljenje. In vendar, ker smo že prišli do tako resnega predmeta, hočem še nekoliko pristaviti. Saj nisi več otrok. Kot nevesta si nastopila novo dôbo življenja, svetlo, solнечно, blaženo — toda, kdo ti je porok, da ti je sedaj pa sedaj ne zatemni oblček? In na ta, gotovo tudi tebi

neizogibljivi, slučaj, želim, da bi bila pripravljena vsak čas. Imej dušo vedno oboroženo za boj, toda ne z mehkužnostjo in obupovanjem, temveč s krepostjo duhá. Vedi, da ženska ni še v popolnem pomenu ženska, dokler se ni bolest dotaknila njene duše. Sploh je bolest največja učiteljica življenja; ljubiti jo moramo in poslušati, kar nam nasvetuje. Kakor nevihta čvrsti in pomlaja prirodo, tako trpljenje trdi voljo in čisti srce.“

„Zapomniti si hočeva vaše zlate opomine, kaj ne, Hilda?“ reče pristav spoštljivo. „Vam smemo verjeti, ker iz vas govori gotovo izkušnja.“

„Res, tetka, vi se danes mojim očem privikrat kažete v novi, nenadejani podobi“, méni Hilda, ki je nekaj časa nemo gledala predse, kakor zagobljena v kak spomin. „Ménila sem vselej“, nadaljuje nekako pobita, „da ste vi najsrečnejše bitje na svetu. In kako bi ne bila tega verjela? Nikoli vas nisem videla drugačne, kakor jasnega lica, prijaznega vedenja, veselo z veselimi, sočutno s trpečimi. Kako vas mika gospodarstvo tudi v svojih najpreprostejših delih, kako mirno prenašate mnogovrstne sitnobe, katere vam prideva gospodarstvo, kako ljubeznivo se zanimate za vsako še tako malovažno stvarco! In slednjič, s kako ljubeznijo in skrbljivostjo nadarjujete mene, siroto, že toliko in toliko let, kakor bi bila vaš otrok! Da, vsaka vaša beseda in vsako vaše delo me je utrdilo v krivi misli, da ljubite svoje življenje, da vam je svet dom mirú in sreče. A danes sem slišala, da to ni tako.“

„In s čim sem ti dala povod, da si postala nakrat drugega mnenja?“ povprašuje teta nekoliko v zadregi.

„Z današnjimi besedami v družbi“, odvrne Hilda odločno. „Ne, tetka, vi niste čisto srečni“, pristavi sočutno, zvedavo jo pogledavša. „Vas je morala nekdanj zadeti huda bol, katero izvrstno zakrivata, katera pa morda na skrivnem še skeli.“

„Draga“, reče pristav, smehljač se tiho, „lahno gibljajoče se modro-zeleno morje ima svoje skrivnosti, pa da ne bi jih imela nedoumljiva globina ženskega srca?“

„Moje srce pa jih nima“, ugovarja Hilda. „Ono je tebi, moj Areh, odprta knjiga in tako bo tudi vedno. Proti tebi ne bi mogla gojiti skrivnosti. Če sem vesela ali žalostna, želim, da je kdo deležen mojega veselja ali moje žalosti.“

„Ni vsak tako srečen, kakor ti, da ima sočutnega deležnika“, méni teta bridko.

Hilda se pripogne k tetinemu ušesu in med tem, ko njeno rožnato lice še bolj žari od za-

drege in sramežljivosti, zašepeče: „Tetka, ali vi niste nikoli ljubili?“

Klara se zgane. Ni pričakovala tega vprašanja. Trenutek molči. „Da bi ženska med svetom živela in umrla, ne da bi jo presunil kdaj ta čut?“ izpregovori naposled z bliščečimi očmi in milobnim, slovesnim glasom. „Ne, med temi ni bila teta Klara.“

„Ker ste ostali neomoženi, iz tega sklepam, da na ljubezen moje dobre tete ni svetila prijazna zvezda“, modruje Hilda. „Spomine svoje mladosti pa nama morate čim preje povedati. Iž njih se bova gotovo učila kaj koristnega za svoje življenje.“

„Bom, toda ne nocoj“, odvrne teta Klara kratko. „Gospod pristav, ob devetih se pri nas zaklepajo hišna vrata“, reče s prijaznim glasom, in njeno oko se za trenutek obrne na stensko uro.

Ženin je umel. Vstane, spoštljivo poljubi teti roko, poslovi se od Hilde ter zapusti hišo, ki je čuvala njegov biser, njegovo mlado zaročenko.

Drugi dan je močno deževalo. Lil je pozne jeseni prvi dolgotrajni dež, ki je prirodi to, kar so ženski leta: krut rabelj, ki z neusmiljeno roko uničuje svežost, čar, lepoto.

V sobani tete Klare, katera je bila sicer tako privabljiva o solnčnih dneh, bilo je danes temno, vlažno, neugodno. Debele, goste kaplje so padale na okna, skozi katera se ni videlo drugega, kakor črni oblaki, podeči se drug za drugim.

Starinska oprava sobane se je zdela v somraku nekaka ropotija; oglodana, nevkusna. Obrazi na velikih oljnatih slikah rodbinskih pradedov so gledali nekam temno in neprijazno iz zatemnelih okvirov. Obile cvetice in ptuje zemске rastline, katere so vedno stale na policah oken in dajale sobani prijazno lice, stale so na tleh v kotu sobane po vrsti druga poleg druge. Kanarčki in liščki, ki so oživljali sicer s svojimi ljubkimi glasovi mračno sobano, pritiskali so glavice pod mehko perje in spavali prvo spanje, dasi še ni bilo pod noč. Celó jednakomerni tik-tak stenske ure se je dozdeval hripav, dolgočasen.

V sobani so znane osebe: teta Klara z zaročencema. Nič niso kaj veselega duha. Upliv slabega vremena jim tlači dušo in krati veselje.

Teta Klara odloži nogavico, na kateri se je zastoj trudila pobrati pentelj, ki je bil zlezal z igle, ter reče obžalovaje: „Ne gre več, mrak mi ustavlja delo, dasi je komaj poluštirih. Luč moramo prižgati.“

„Ne še, teta“, ugovarja Hilda. „Ko bi tako za rana prižgali luč, navdajal bi me neprijeten čut, kakor da smo že sredi zime. Vinotok pa, kakor upam, nam še prinese lepih, solnčnih dni.“

„Pa vendar ne bomo sedeli v tem mraku do večerje, več nego tri ure“, začudi se teta. „V tej sobani nisem nikoli rada v temi; zdi se mi vselej, kakor da me tedaj pretresa mrak.“

Hilda skoči po koncu in kmalu je odela tetini rameni z ogrinjalko. „Tako“, dé potem zadovoljna, „sedaj vas ne bo tresel mrak. In — in, tetka, ali se vam ne zdi današnji dan kakor ustvarjen, da nama poveste kaj o svoji preteklosti?“ pristavi s prosečim glasom.

„Ti si silna“, méni teta dobrohotno. „Saj vem, da nimam mirú prej, nego da povem.“

„Takó je, tetka“, pritrdi Hilda, „zato le kar začnite!“

„A me dve nisva sami; gospod pristav gotovo ni radoveden, kakor si ti.“

„Skoro da sem, in se pridružujem Hildini prošnji“, odvrne pristav. „Prav rad bi poslušal vaše spomine.“

„Ker že ni drugače, bodi si“, vzdahne teta udana. „Saj sta mi vidva najbližja na svetu, zato mi bo v tolažbo, ako si pridobim vajino sočutje.“

„O tega si ni treba še le pridobivati“, oglasi se Hilda, katere gibčni jeziček ni nikoli rad počival.

Teta pokašlja. Ne sicer, kakor da bi jo v grlu bilo kaj poščegetalo, temveč ker v resnici ni vedela, kje in kako bi pričela. Naposled povpraša:

„Gospod pristav, ali ste si že kdaj ogledali slike, viseče po teh stenah? Vse predočujejo člene naše rodbine. Hildi sem že večkrat raztolmačila njihovo zgodovino, ona vé za vsakate-rega celó rojstveni in smrti dan. Vas ne morejo zanimati, zato vas bom površno seznanila z njimi.“

Te štiri slike nam nasproti predočujejo moj rod. Bradati mož na desni, ki se tako resno drži, kakor bi se v svojem življenju nikdar ne bil posmehal, ta je moj oče; ženica, na njegovi strani, z nežnim obličjem in pohlevnimi očmi, je moja mati. Čvrsti mladenič blizu njene slike, ki gleda tako samosvestno, kakor bi bil ves svet njegov, je Andrej, moj jedini ljubljeni brat, Hildin oče, kateri nas je, oh, zapustil tako rano. In ono na pol šele razcvetlo dekle zaupnega pogleda in smehljajočih ust sem jaz, česar mi skoro ni treba omeniti. Vsakdo me pozna na prvi pogled, dasi je tam upodobljena moja pomlad, a sedaj je name padla zima let. No, one štiri slike na levi steni predstavljajo mojega deda in pradedo od očetove strani, potem brata moje matere, slavnega moža, ki si je kot državnik in pisatelj pridobil mnogo slave; a četrta slika zraven njega, ona starka, katere obraz je tako nenavaden, predočuje njegovo mater, mojo prarabico, katera je še pol stoletja živela za njim.

Tam v kotu sta videti dve viteški podobi, osebi, celó meni neznani, četudi sta bili našega

rodú. Sicer pa slednje niso v dotiki z mojimi spomini. Le toliko mimogredoč in za uvod.

Moja rodbina ni bila velika: oče in mati, brat in jaz; skoro ne bi mogla biti manjša. Brat in jaz sva se v tej hiši narodila, dasi moj oče ni bil iz teh krajev. Daleč, daleč od tod je tekla njegova zibelj. Še-le kot sedemleten dečko se je bil tukaj naselil s svojima roditeljema.

Njegov oče, moj ded, je bil imovit trgovec v Braziliji. Bolehal je več let zaradi mrzlice, po onih krajih razsajajoče. Vsako leto je moral zapustiti domovino, da si popravi zdravje v ptujem podnebj, v boljšem zraku. Obhodil je najbolj znamenite kopeli in letovišča evropska in tako dospel tudi v naš kraj. Naše mestece je bilo že tedaj znano kot letovišče in je daleč okrog slulo zaradi čvrstega, zdravega gorskega zraka. In res, nikjer se ni tako kakor v tem malo-važnem kotičku sveta okrepilo dedovo zdravje. Prebival je tukaj navadno po dva meseca, potem se vračal k svojim. A komaj je prebil nekaj tednov v domovini, napadla ga je vnovič prejšnja bolezen.

Rajni oče ni nikoli mogel pozabiti onih bridkih let dedovega bolehanja. Pravil je, da je tedaj neizrečena žalost in pobitost vladala v hiši. Ded vedno siten, togoten, otožen, živel je sam zase, ne brigajoč se ne za svoje posle, ne za gmotno stanje, niti za lastno rodbino. Bili so dnevi, v katerih je celó jedinega otroka, mojega očeta, sicer svojega ljubljence, pahnili od sebe. Babica je obupovala. Kaj je koristilo znamenito ime očetovo in pa vedno bolj rastoče imetje, ko je pa bilo rodbinsko življenje tako silno žalostno? — Zato je brez dolgih pomislekov poslušala nasvet nekaterih dobrih prijateljev: da bi se preselili iz okraja, tako škodljivega na zdravju hišnemu gospodarju. Prodali so svojo trgovinsko hišo in velika tamošnja posestva, ter se naselili v tem mestecu, kot v najugodnejšem za dedovo zdravje. Nakupili so si tukaj posestva ter živeli srečno in mirno. Srečno, ker v enem letu je deda popolnoma in za vselej zapustila nalezljiva bolezen. Iz trgovca je ded postal kmetovalec ter z dušo in telesom živel temu novemu poklicu.

Njegov sin, moj oče, je moral po očetovi želji tudi oprijeti se tega po njegovem mnenju najsrečnejšega poslovanja. Po dokončanih študijah — zvršil je tudi vseučiliške nauke — prevzel je od očeta gospodarstvo, pozneje se srečno oženil in dosegel visoko starost. Bil je osemdesetleten starček, ko nas je zapustil.

Tudi moj oče je, kakor njegov ded, gojil željo, da bi Andrej, njegov sin, postal njegov naslednik. Posestva so nam vedno bolj rastla; kaj veselo je biti nekakšen majhen vladar tako lepega in obširnega imetja, dejal je čestokrat.

Klaro pa omožimo iz doma in ona dobi za doto lepo glavnico, katero smo naložili v ta namen.

A oče je bil napravil račun brez krčmarja. Brat je kazal za vsak stan več nagnjenja kakor za kmetovalstvo. Ni se dal pregovoriti. Posvetil se je pravniskim študijam in postal znamenit odvetnik.

In tako sva menjala. Brat je zapustil očetovo domovje, in meni namenjena glavnica je postala njegova; mene pa so odločili za naslednico velikemu imetju.

Zdela sem se pa tudi kakor ustvarjena za kmetovalko. Česar je brat k temu poklicu pogrešal, pokazalo se je kakor nalašč pri meni v podvojeni meri. Bila sem pravi otrok prirode. Bivati med zelenjem in cvetjem, baviti se z domačimi živalmi, nadzirati posle in delavce, to je bilo moje največje veselje. Zalivala sem vrt z vrtnarjem, plela s plevicami in, kjerkoli sem mogla, tam sem sodelovala. Koliko preglavice sem zaradi tega delala svoji ostrí odgojiteljici, katera me je celih deset let mučila s poukom v potrebnih in, žal, še več nepotrebnih vedah! Materi ni bilo posebno po volji moje negospoko vedenje, a ni se protivila, vedé, da oče to rad vidi. In res, on si je zadovoljen mél roke, imenoval me svojo ljubljenco, ki bo nekdanj nastetu svojeglavnega in brezpametnega fanta — ménil je brata — pospeševala čast njegovega daleč okrog znanega posestva. Roditelja, posebno oče, sta se bila utrdila v tej nadeji: kakor je ded, kakor bova midva, tako mora tudi Klara živeti in starevati v tej hiši kot mogočna in vleumna gospodarica, dejal je čestokrat.

Jaz sem se prav dobro vjemala ž njihovo željo, zato sem se nič ali vsaj jako malo zanimala za zunanji svet. Niti v sanjah bi nihče ne bil mogel misliti, da bi se utegnili drugače zgoditi, kakor je bilo določeno.

Leta so potekala. Iz deklíce sem postala devotka in, kakor sta roditelja trdila, že godna za možitev. Njuna največja skrb je zdaj bila najti primerne zeta, ki bi se k nam priženil. Marsikaterega sta že bila iztaknila, a nobeden mi ni ugajal. Ne, kakor da bi ta ali oni ne bil spoštovanja vreden mož: a meni se ni hotelo nič oglasiti v prsih, ko sem občevala ž njimi. Bilo mi je, kakor da občujem s katerokoli izobraženo osebo. Bila sem vesela v njih družbi, a potem se nisem več menila za to. Toda ob enem me je obhajala zavest, da morajo navdajati nevesto nasproti ženinu drugačna čustva, kakor navadna. V moji mladostni duši se je že bila oglasila neka skrita, mogočna navdušenost, kakor o neki veliki, vzvišeni, neizmerno vabljivi stvari, katere si pa nisem mogla raztolmačiti, neki stvari, katera je bila skrita v bodočnosti.

In zdelo se mi je, kakor da ravno v združenju dveh bitij za celo življenje mora tičati skrivnost moje prijetne slutnje.

Zato sem odločno odbila vsako snubitev v veliko žalost svojih roditeljev. Moj čas ni še prišel; nobeden izmed teh snubačev ni podoben vzoru, katerega si želi moje srce, dejala sem v svojo obrambo.

Mati je nevoljno majala z glavo. „Ko bi vsakdo čakal, dokler se prikaže njegov zakonski vzor, zemlja bi se kmalu izpraznila zakonskih prebivalcev“, dejala je s svarečim glasom.

Mati je govorila prav, a jaz menda tudi, in tako se je za nekaj časa odložila moja možitev. Bila sem še mlada, in marsikaj pride samo od sebe, kar je najbolj prikladno. (Dalje.)

V majniku.

Kakó se zemlja pomlaja,
Vse klije in dije in vstaja!
Prirodo je majnik objel:
Ves moder obok je nebesni,
Vse živo raduje se v vesni,
In jaz sem zopet vesel.
Le včasih solnce nebeško
Posije v srcé človeško
Takó blagodejno nakrât,

Da zabí vse teže, bridkosti,
Da vsakega ljubi v radosti,
Naj ptujec mu je, ali brat.
O pijem naj sladke občutke,
Uživam te kratke trenutke! — —
Še bode mi slavec drobil,
To cvetje in petje ni zadnje,
Sijalo bo solnce pomladnje,
In jaz se bom — morda solzíl.

Anton Medved.

Bilo — ne bilo.

Slavni dedje, slavni vekí,
In junakov vrli čini
V časa so odpluli reki,
In o njih so le spomini.

In v spominu jih držijo
Stare pesmi, pripovedi,
Ki se zmerom bolj gubijo,
Z babicami mró in dedi.

Novi rod po novem seza,
Staro, zdi se mu, ne rabi;
V nov voz nove konje vpreza,
In na staro vse pozabi.

Gine vse, kot žar večerni,
Kakor jutra megle lahne,
V prostor davnosti nezmerne
Vse, kot rosa drobna sahne.

Rod slovenski ima davnost,
V davnosti junaštvo skrito,
Skrita v davnosti je slavnost,
Vse le v tème je povito.

Naše bilo svoje čase
Črno-morsko je bregovje,
Carigrad čul naše glase,
In Heladino vodovje.

V Dunavu Sloven ribaril,
Pasel je v Tirolah čede,
In v Beneški gospodaril,
In po Adriji do srede.

Pol zemljé habsburške krone
Nekdaj je slovenske bilo,
Pa objele nas so spona,
V ptujstvo se slovenstvo zlilo.

Bilo je — a je minulo —
Nekaj nam je še ostalo,
Kar je slavo nam sesulo
In nam hrabrost spodkopalo:

To razdor je vražji, dedni
V sredi našega šotora;
Če nas vrag pusti sosedni,
Boj domá se býti mora?

Boj potihni, sprava pridi,
Verno srca si sklenimo;
Po nesreči zarja vzidi,
Bogu, narodu živimo!

Anton Hribar.

„Kaj bi pa vedve radi?“ vsprejme ju gospod župnik.

Jera se je kar topila same ponižnosti.

„Gospod župnik, prosiva vas pomoči za srečno odvrnjenje velike pregrehe, velikega pohujšanja.“

„Kaj pa je takega?“ začudi se gospod, ki je bil res nekoliko vznemirjen.

„Oh, oh, velik greh! Dandanes ljudem ni nobena reč več sveta! Oh, Bog nas po pravici tepe!“ stoka Jera.

„I, nu, kaj pa je vendar?“

„Veste da, nu, ta-le Gregor iz Sračjega gnezda, ki nas je vodil po božjih potih, hoče se oženiti.“

„Ej, to je njegova skrb.“

„Oh, pa to je greh! Obljubo devišтва bo prelomil.“

„Le potolažita se! Kadar bo čas, bom že storil, kar je treba. Saj vesta, da je to moja dolžnost.“

„Ej, seveda, pa sva mislili, da tudi medve — — —“, reče Kolenka.

Župnik se je nasmehnil, zakaj vedel je, kaj hočeta reči.

„Oh, gospod naju neče poslušati, le pojdiva“, dostavi Hudinka in potegne za seboj tovarišico.

Odšli sta nevoljni, ker se jima župnik ni udal, in je hotel vso stvar sam opraviti.

„Zakaj bi pa tudi medve ne smele pomagati, da pride vojvoda zopet na pravo pot?“ V tem zmislu sta se pogovarjali, gredoč proti domu. S hudimi besedami sta naznanili uspeh svojega poslanstva ženskam, ki so ju čakale radovedne.

„Pa se ne bo oženil, pravim jaz“, zacepetá naposled Jera. „Deklič, le pomnite me, ne bo se ženil!“

„Ne sme se!“ pritrdi ji druge.

„K Mrakovim pojdemo in jim prepovejmo pečati se z Gregorjem!“

„Pojdemo!“ In šle so.

Mrakovka osupne, ko začne Jera vpiti nad njo:

„Kako učiš to punico, to Katro? Ali se spodobi za njo moške zapeljevati? — Kaj? — Kako si jo izredila, ker je tako preširna in zapeljiva?“

„Moj Bog, kaj mi hočeš, kaj me bentiš?“ brani se Mrakovka.

„Ti daješ punici potuho in pustiš, da se peča z Gregorjem in dela greh, oh, fej vaji bodi!“

„Ali ste obsedene? Kaj sva vam storili?“

„Ne táji! — Gregorja sta zvrto glavili, da ne vé, kje ima sedaj glavo in se hoče po vsej sili ženiti, ker se je v tvojo Katrico zagledal!“

„Zagledal se je!“ ponové vse za Jero.

„Nič mu nisva prizadejali. Moja hči se ni še nikomur ponujala.“

„Me vse vemo! Pa to rečemo, ako ujamete Gregorja in ga uprežete, naredimo tudi me nekaj.“

Po tej grožnji pusté Mrakovko in se polagoma razidejo na vse strani.

Mrakovka pa zajoka in zastoka:

„Oh, kakšne so te ženske, nikogar ne pusté v miru!“

Mrakovka in njena hči sta bili nedolžni, zakaj še nobeni ni prišlo na mar, da bi Katrica vzela Gregorja; po tem dogodku je bilo kaj takega še manj mogoče.

(Konec.)

Spomini tete Klare.

(Povest. — Spisala Pavlina Pajkova.)

(Dalje.)

Vsakomur je znano — nadaljevala je teta Klara po kratkem premolku —, da je naše mestece v zimskem času dolgočasno in pusto; a takisto mora tudi vsakdo priznavati, da se po leti odlikuje s prelepo prirodo. Ptujcem, posebno Italijanom in Ogrom, je zato, odkar pomnim, priljubljeno letovišče. Mestece bi moralo biti dvakrat tako veliko, da bi ustrezalo mnogobrojnim ptujcem. Koliko jih mora odhajati, ker ne najdejo stanovanja! Tudi ono leto, o katerem pripovedujem, bilo je premalo stanovanj. Nenavadno veliko gostov je privrelo sèm. Vse

gostilne so bile prenapolnjene. Ni bilo zasebne hiše, ki bi ne bila oddala po več ali manj sob. Celó najimnitnejše rodbine so bile nekako prisiljene pomagati v tej stiski.

Tudi moj oče, ki ni nikoli hotel imeti ptujih ljudi pod streho, ker je trdil, da delajo več škode nego koristi, moral se je ono leto udati. Mestni župan sam je prišel prosit jedne sobe in sicer za jako mirnega gosta, kakor je trdil, za mladega moža, sina italijanskega konzula, ki išče todi močij po hudi bolezni. „Kaj mislite, kakšna sramota bi bila za naše mesto, ko bi za tako odličnega gosta ne imeli stanovanja!“

dejal je imenitno. „Čast svojega mesta pa mora vsakemu meščanu biti ravno tako draga, kakor čast svoje hiše.“

„Naj pa pride“, odgovori oče malomarno. „Klara, sobo v drugem nadstropju z razgledom na planine mu menda pripravimo.“

In pripravili smo stanovanje njemu, ki je imel tako važno ulogo v mojem življenju.“

Teta Klara umolkne. Podpre si glavo, zamíži, kakor da je vsa vtopljená v spomine.

Hilda je kipela od radovednosti; ozrè se na Arha; tudi njegovo lice je kazalo največje zanimanje. Primakne se mu bliže, roko položi v njegovo ter zadrži sapo, kakor bi se bala motiti tetino zamaknjenost.

Teta se vzdrami. „Do todi je bilo lahko pripovedovati, teže bo nadaljevati“, reče kakor sama s seboj govoreč.

„Prišel je“, nadaljuje glasneje. „V duhu ga še vidim pred saboj in ž njim vrsto presrečnih dni, ki so sledili njegovemu prihodu. Bil je v oni dōbi še suh, črnkast mladenič, visoke rasti, prikupljive vnanosti. Njegove lepe, črne, zaradi bolezni globoko udrte oči so se včasih dozdevale, kakor da gledajo človeku na dno duše. Ni nosil brade; gladko njegovo obruto lice je še bolj opozarjalo na nekoliko tožni izraz njegovih ust.“

Takoj prvi trenutek, ko sem ga zagledala, napravil je name globok utisek. Ne, da bi ga bila imenovala lepega, saj lep takrat ni bil, a sanjarska njegova zunanost, njegovo odlično vedenje, skrivnostna njegova oseba, to vse ga je obsevalo s čarobnim svitom.

Odslej se je godila z menoj znatna prememba. Kar mi je doslej polnilo duha in srce, to me ni več zanimalo; kar me je prej osrečevalo, to me je sedaj malone da dolgočasilo. Bila sem raztresena, nevoljna, otožna. Zanimivega ptujca, domačega gosta, sem po onem prvem običajnem predstavljanju, ob katerem sva pregovorila nekaj navadnih besed, le redko kdaj videla. Bil je skoro ves dan iz doma. Pohajal je po mestnih nasadih, mudil se v mestnem gaju, posedal po bližnjem gozdu; v krajih, kamor sem jaz hodila le redko kdaj. A zapomnila sem si čas, ko je navadno odhajal iz doma in ko se je vračal domov. Tedaj se me je vselej polastil neumeven nemir, da sem pustila vse v nemar ter hitela v bližino kraja, koder je moral mimo iti. Ondi sem imela vselej kaj dela, dokler mi ni močno utripajoče srce naznanilo njegovega prihoda. Tedaj sem pa hotela zbežati, a moje noge so ostale kakor pribite na mestu.

Večkrat je šel mimo, ne da bi me opazil; tedaj sem pa lahko vzdahnila, kakor rešena hude muke, ter dolgo zrla za njim. Kadar me je pa, zagledavši me, prijazno pozdravil in se

je ob tem mimogredé ozrl na-me, tedaj sem začutila, kako mi je vsa kri šinila v glavo. Morala sem grozno zardevati, ker plamen, ki mi je tedaj švigal po licih, žgal in dušil me je še dolgo potem, ko je bil on že izginil mojim očem.

Včasih sem se tega svojega brezpametnega vedenja tako sramovala, da sem zbežala v svojo sobo in se bridko zajokala. Oglašal se je notranji strah, a mene ni obrnil na drugo pot.

Tako je preteklo kakih štirinajst dni. Neko jutro pride k nam še mlada gospodična, katero je spremljala starikava gospa, in vpraša, bi li mogla pri nas vsako jutro dobivati kozarec namolzenega mleka? Potrebuje namreč mleka za zboljšanje zdravja. Poskusila je že na raznih krajih, toda nikjer ji ni teknilo; mleko je bilo vodeno in prazno. Svetovali so ji, naj še pri nas poskuša, ker se bajè v našem hlevu redé samó krave najboljših plemen.

Moja mati, katera je bila vselej pripravljena storiti uslugo, privoli njeni želji.

Gospi se nama predstavita. Gospodična je bila hči predsednika tržaškega sodišča, starikava gospa njena družabnica. V mestecu sta bivali že tretji teden, ostaneta pa celo poletje, pozneje se jima oče pridruži. Matere ni imela.

Gospodična je kazala kakih petindvajset let in ni bila kar nič lepa. Bila je ustvarjena kakor moški: velika, suha in krepka, moškega glasú, vsakdanjega obraza, širokih in žilavih rok. Vrh tega je nosila tudi kratko pristrižene lase.

Meni je bilo neumevno, da bi se ta ženska morala lečiti z mlekom; zastonj si iskal na njej sledú kake bolezni. Ni mi bila všeč. Ne samo, da njena zunanja podoba ni ugajala očesu, tudi njeno vedenje in govorjenje je bilo zoprno; nehoté sem postala nezaupna proti njej. Govorila je mnogo, skoro ni drugih pustila priti do besede, a ob tem se je vedno bahala. Pripovedovala je o izborni časti, katero uživa njen oče v visoki službi, pa kako tudi njo, jedino njegovo hčer, vse časti in ljubi.

Oblečena je bila vkusno in dragoceno, zdelo se mi je, da baš njena prekrasna obleka najboljše opozarja na njeno nelepoto osebo.

Dolgo, celó nekoliko predolgo je trajal njen prvi poset. Vodila sem jo že bila po vrtu in brajdi, tudi dvorišče in hleve si je bila ogledala, pa še vedno ni kazala, da hoče oditi. Naposled sede na klop pred hišnimi durmi, potegne me k sebi, imenuje me najdražjo prijateljico, s katero hoče odslej prav pogostoma občevati. Naš vrt ji ugaja neskončno. V njem se uživajo prirodne lepote, ne po mestnih nasadih, kjer je vse le umetno.

V tem trenutju pride naš gost domov.

Ko ga gospodična zagleda, zakliče iznenajena: „Oh, gospod Odilo, gospod tajnik“ —

hitro popravi — „tudi vi ste tukaj? Kak slučaj! Pa ne, da bi menda tukaj stanovali?“ pristavi nedolžno čudeč se.

Naš gost se nama pridruži. Po kratkem pozdravljenju hoče nadaljevati svoj pot, a gospodična ga skoro siloma obdrži ter jame živahno pogovarjati se ž njim, ob tem pa pozabi popolnoma mene.

Njegovo vedenje se ni vjemalo ž njeno navdušenostjo. Bil je hladen, dasi prijazen; znalo se mu pa je, da samo iz vljudnosti strpi v njeni družbi.

Iz njenega govorjenja sem précej posnela, da je njuno znanje šele iz nove dóbe in površno. Spoznala sta se v gostilni, kamor sta zahajala obedovat in večerjat.

On jo je raztresen poslušal, sem in tje kaj omenil, a ob tem se je njegovo oko večkrat ustavljalo na meni. To zapazivša, nisem več marala ozirati se nanj, ipak sem čutila, kakor da me pogleduje. Kakor elektrika me je to presinjalo.

Postajala sem vedno bolj zmedena in, ne pomišljajoč, kaj delam, obrnem se ter zbežim, ne da bi ju pozdravila.

Odslej je bila gospodična Leontina — tako ji je bilo ime — vedno pri nas. Takoj drugo jutro po onem prvem posetu, ko je v hlevu izpila kozarec namolzenega mleka, dá me poklicati. Poprosi me, da smé šetati po našem vrtu in gaju, pa da naj bi ji žrtvovala popoldneve in ž njo delala izlete v lepo okolico. Silno se dolgočasi v družbi starikave družabnice.

Meni ni kar nič ugajalo to nepričakovano in posiljeno prijateljstvo, a mati mi je prigovarjala, češ, da občevanje z olikano, mlado gospodično mi bo samo v korist in zabavo. Da je Leontina vedela tudi mladega tajnika pridobiti v naše društvo, to se je materi zdelo čisto naravno: mlad človek išče mladostne družbe, dejala je; no, pa saj imate tudi ostro Angličanko, Leontinino družabnico, za varihinjo.

Leontina je imela posebnost, da je znala sebe in druge zabavati. Pogovore je sukala tako, da so bili vedno kratkočasni, izbirala sprehode, ki so bili času in vremenu primerni, urejala je izlete, kateri so se ž njenim vodstvom obnašali izvrstno.

Gospod tajnik, ali prav za prav gospod Odilo, kakor ga je Leontina, ki je postala kmalu zapupna ž njim, vedno klicala, kateri se je početkoma nama pridruževal le nerad, kazal je sedaj vedno večje zanimanje za skupne sprehode.

Jaz, ki sem prvi čas pobitega srca opuščala svoja vsakdanja ljubka opravila, spremljajoč ptujo gospodično, pričakovala sem kmalu s sladkim nemirom uro, ki me privéde v mojo novo družbo.

Kmalu sem se privadila finejšega kretanja in vedenja; tudi Odilova prisotnost me ni več plašila, da bi kakor nekdanj pred njim zardevala. A njegovega pogleda nisem mogla prenašati. Zdelo se mi je, kakor da mi gleda v dušo; čutila sem, da v njej nekaj klije, kar moram zakrivati vsakomur, a njemu še posebej.

Sicer pa sta oba z menoj malo govorila. Osvedočila sem se brž, da je Leontina želela moje družbe le navidez; zdelo se mi je celó večkrat, kakor bi si želela, da bi bila jaz daleč od njiju. A ker je bila prebrisana, vedela je dobro, da trojica vzbuja manj pozornosti in daje manj povoda obrekovanju, nego dvojica. Rečem trojica, zakaj stara Angličanka se v našem krogu ni štela za več nego za ničlo. Ko nas je ta spremila kos pota, tožila je navadno, da je utrujena, sedla v senco kakega drevesa in se zamaknila v grozno debeli roman, katerega je vedno vlačila s seboj.

Kakor sem povedala, vtikala sem se malo v Leontinine in Odilove pogovore. Ne, da bi bila bojazljiva ali malobesedna, temveč ker mi je Leontina preprečila vsako priliko, da bi tudi jaz kaj povedala ali izrazila kako mnenje. Tudi je znala zabraniti, da bi Odilo zapletel daljši pogovor z menoj. Vedno je imela ž njim o čem razpravljati, razkladati, pričkati se; z menoj sta govorila samo tedaj, kadar je bilo treba razkladati kaj o okolici in drugih neznanih rečeh: a kadar je on govoril z menoj, naj si je bilo še tako malo, zdelo se mi je, da doni njegov glas čisto drugače, kakor kadar govori z Leontino. Tudi sem kmalu spoznala, da je Odilo blag človek. Ljubil je prirodo in se je veselil vsega, kar je bilo lepo. A Leontina se je brezčutno ozirala in neprestano se ji je zdehalo, če sva se on in jaz uglobila v občudovanje prirodne lepote.

Prepričala sem se čestokrat, da kdor nima čustva za prirodo, nima tudi čustva za človeštvo. Pri Leontini se je pokazala ta resnica. Postajala je silno nestrpna, če sva se zamaknjena dalj časa mudila in v navdušenju hvalila božjo vseomogočnost. Imenovala je naju otroška sanjača, ker izgubljava dragi čas z opazovanjem in občudovanjem tega, kar je plitvo, vsakdanje, za človeka brez pomena. „Da bi me gore, polja, nebo, zvezde navduševale?“ porogavala se je prevzetno. „Jaz v tem ne nahajam čisto nič nenavadnega, veličastnega, ampak le vsakdanje in prazne stvari.“

Odilo je po kratkem ugovarjanju modro umolknil, in Leontina ga je znala takoj zopet začarovati in pridobivati. Njej niso nikoli pošli predmeti zanimivega pogovora. Meni pa se je dozdevalo, kakor da najini duši na skrivnem še plavata v jasnem, blaženem obzorju prejšnjih čustev.

In vedno bolj me je skrivna moč gonila k njemu, in vedno bolj se mi je dozdevalo, da si želi tudi on moje bližine.

V takih razmerah smo občevali kakih štirinajst dni. Kar zapazim nekega dne v Leontini veliko izpremembo. Bila je manj zgovorna, manj silna; njeno vedenje je bilo dostojnejše, njene trditve manj pretirane. Kazala je veselje do prirode, zanimanje za vse nje podrobnosti. Slovesni mir tihe noči jo je ganil in, česar ni prej nikoli storila, hodila je pogostoma v cerkev in se ondaj zbranim duhom nekaj časa mudila. In, čudno, tudi njena zunanost je bila izpremenjena. Iz zenice njenega očesa je namreč seval skrivnostni žar, ki je omiljeval vse poteze njenega nelepega obraza: dozdevala se je mlajša, lepša. To moje dozdevanje je vama morda nekoliko pretirano; resnica je, da je še jedna lepota razven cvetoče mladosti: milobna lepota ljubezni. Ne dá se tajiti, da notranja svetloba tega čustva preminja in oblačuje z nenavadno milobo vsak človeški obraz in mu tako rekoč izbrisuje njegove nepopolnosti.

Jaz ne bi bila ženska, ko ne bi bila takoj uganila vzroka te ugodne Leontinine izpremembe. Ljubila je Odila. Ta gotovost pa mi je bridko presunila srce. Zakaj? — Kaj je bil meni mladi tajnik? — Ptuj človek, komaj znanec, niti prijatelj ne. In vendar, vendar, v kakšno tolažbo mi je bilo prepričanje, da ji on tega nagnjenja ne povrača! Spoznala sem to kmalu, in duša mi je ukala veselja, akotudi sem se sramovala svoje neblagosti.

Leontina je to tudi izprevidela; povikšala je svojo ljubeznivost proti Odilu, a zmanjšala jo proti meni. Bila je z menoj hladna, nevljudna. Nekaj kakor brezdnost je hipoma nastalo med njo in menoj. Prejšnja odkritosrčnost in zaupnost je izginila, pogovori so postali medli, sprehodi dolgočasni.

Več dni se nismo videli. Deževalo je, ostajali smo doma. Nato pride jasen dan. Svetloba in prozornost sta krasili obzorje. Po travnikih, nekoliko že ožganih od prve slane, in po drevesih, odetih v bujno zeleno opravo, je bila te dni nastala ona čarobna izprememba barv, katera naznanja jesen. Rmenkasta barva v najčudnejših stopinjah se je vjemala s prvotno temno-zeleno in v prijetnem skladu mamila oko. Zrak je bil miren, mehek, poln duha; vreme vabljivo, kakor pripravljeno za daljši sprehod.

Menda je tudi Leontina to čutila, ker takoj zjutraj me obišče in nasvetuje, da priredimo ta dan izlet na bližnjo planino.

Odilo in jaz sprejmeva predlog, ne tako Leontinina družabnica. Ta se je vselej zgrozila daljše peš-hoje. V duhu je videla nad nami črne oblake, nevihto, odtrgane skale, propade: zato

je dolgo nismo mogli pregovoriti, naj gre z nami. No, naposled se je vendar-le udala.

Dolgo že nismo bili tako dobre volje kakor oni dan. Lepi dan, menda tudi to, da se nismo videli nekoliko dni, to nas je zopet zjediniло in sprijaznilo; bilo nam je, kakor da se nikoli ni vlegla megla nezaupnosti med nas.

Ura je kazala poldan, a mi še nismo bili prišli do namena svojemu izletu, namreč do vrha strme gore, odkoder bi uživali mični razgled. Ondi v senci male cerkvice in pri mizi borne kmečke gostilne, ki sta nas iz daleka prijazno vabili, hoteli smo odpočiti utrujene ude in se okrepčati. A vročina je postajala čim dalje občutljivejša; stara Angličanka je v jednomer tožila, da ne more več naprej. Zato se vsedemo v senco gostega grmovja, da se nekoliko oddahnemo.

A, kaj to? Solnce se nenadoma skrije, soparica naraste in neko bučanje kakor rožljanje težkih vozov nam iz daljave sedaj pa sedaj udari na uho.

Veter potegne, toda ne hladni, tešilni, temveč težki in žgoči, ki nam je skoro jemal sapo. Nad našimi glavami se zberó temni oblaki, cerkvice in hišica nam kmalu izgineta izpred oči. Veliki ptiči so mahali nestrpno s peruti in se spuščali v nižavo.

Mi se najpreje osupli spogledamo, potem skočimo kvišku.

„Nevihta se pripravlja, le hitro naprej!“ reče Odilo vidno nemiren. „Ako se količkaj podvizamo, dosežemo vrh, še predno napoči nevihta.“

Leontina in jaz sva istega mnenja, a družabnica se na vso moč brani, da bi šla dalje. „Le nazaj, le hitro nazaj v mestece“, kriči v jedni sapi in se ozira zavzeta na vedno bolj preteče nebo. Nič ni pomagalo, da smo ji razlagali, kako daleč je do mesteca in kako blizu do vrha gore.

„Le domov, le domov!“ ugovarjala je svoje glavno. „Med potoma stojé itak posamezne kočé, v katere za silo lahko pribežimo.“ In se oklene Leontininega lakta, in kakor brez uma beži ž njo navzdol in se v jednomer prekrizuje ter zamižuje, ker posamezni bliski zaporedoma švigajo okoli nas.

Odilo in jaz sva šla za njima. Steza je bila preozka, da bi hodili štirje v jedni vrsti. Leontina se je večkrat ozrla za nama. Videti je bila nemirna; rada bi se nama pridružila, a stara gospodična se je držala z železno močjo njenega lakta, da se je ni mogla iznebiti. Sedaj pokliče Odila, na to še mene, češ, da bi midva naprej hodila in kazala pot.

V tem trenutju zabučí veter, in Odilo se je delal, kakor da je ni razumel. Name pa se ozre s pogledom, ki je hotel reči: „Hodiva, kakor doslej!“

(Dalje.)

Spomini tete Klare.

(Povest. — Spisala *Pavlina Pajkova*.)

(Dalje.)

Tako smo bežali že kak četrt ure navzdol, tihi, kar brez sape. Med votlim grmenjem se je čulo samo cepetanje nog po kamenju in suhljadi, ki je ležala po stezi, in pa brezupni vzdih preplašene Angličanke.

Hipoma nastane mrak. Debele posamezne kaplje jamejo padati, strela udari v naši bližini, da se nam tla stresejo pod nogami. Vihar pa zabuči in zažvižga z groznim glasom. Med temi strašnimi glasovi se je komaj čulo vpitje Leontine in družabnice. Razpeli sta solnčnik, a vihar ga jima je obrnil navzgor, da je rebra molel proti nebu, a takoj potem ga je v trenutku iztrgal iz rok, da se je kakor fritavka kotal navzdol. Dež je vedno gosteje padal, groza in zmešnjava sta bili nepopisni.

„Le naprej! Še kakih pet minut poguma — na levi vidim kočico — le hitro vanjo stopimo“, kričal je Odilo na vse grlo.

„Oni dve nehata vpiti, pa pospešita korake. Mene pa nekdo prime za roko, potegne me za seboj, in trenutek pozneje sem stala na suhem in varnem. Odilo je zapazil skalnato votlino, ki se je na visoko in široko odpirala proti stezi. V to votlino, ki naju je lahko branila, pribežal je z menoj.

Prijetno čustvo varnosti me obide, ob enem pa tudi skrb za tovarišici. Hočem za njima klicati, a Odilo me ustavi, rekoč: „Oni dve sta gotovo že dospeli do kočice, pustiva ji, kjer sta; dobro, da sva nekoliko sama.“ Njegov glas se je tresel, ko je to izrekel, pogled pa, katerega je ob tem vame uprl, bil je tako mil in polnočuten, da me je prešinil s sladko grozo.

Prime me za roko in me vodi do skale, katera je ležala na tleh, da bi se ondi vsedla.

Povesim glavo in mehanično sedem zraven njega. Srce mi je močno utripalo, sama nisem vedela zakaj, ali zaradi strahu, ali zaradi sreče. Ne preje ne pozneje v vsem življenju me ni več presunila jednaka omama.

Dež je lil; blisek za bliskom je razsvetljeval temno obzorje, sploh so nebeški življi s tako silo kazali svojo moč, da se mi je zdelo, kakor bi bil prišel sodni dan. Vendar sem le malo obračala svojo pozornost na razkačeno prirodo, bila sem preveč zamišljena.

Ko se prva sila viharja nekoliko poleže in se grmenje odmakne v daljavo, povzame besedo Odilo, ki me je hotel seznaniti s svojim življenjem.

Pozorno sem poslušala njegov glas. Pravil mi je o svoji domovini, cvetoči Italiji; pripovedoval o svoji rodbini, govoril o sebi in svojih bodočih načrtih. Njegov oče je bil italijanski konzul v daljnem obmorskem mestu, a Odilo, njegov jedini sin, tajnik pri italijanskem poslanstvu v Berlinu. Imel je osemindvajset let. Izborna njegova služba mu je obetala častno bodočnost.

Povedal mi je tudi vzrok, zaradi katerega je obolel, kar ga je sililo iskati okrevanja v našem gorskem kraju.

Pred nekaterimi meseci, na nekem izletu, rešil je utopljenca, desetletnega dečka. Ta rešitev ga je stala skoro življenje. Otroka je še srečno spravil na suho, a njegove moči so tako oslabele, da se je, dospевši na breg Spreve, zgrudil v nezavest.

Dolgo je potem bolehal, mesec dnij se je boril s smrtjo. Naposled premagata njegova mladost in krepka narava vso nevarnost.

Da je ta njegov junaški čin razvel duha in srce mlade deklice, ni mi treba dokazovati. Bila sem tedaj devetnajstletna, in v tej dōbi ljubav hitro vzklije in požene v ženskem srcu; jeden solnčni žarek zadostuje, da jo vzbudi.

V moje srce je bil ta čudodejni žarek posijal že davno, namreč oni trenutek, ko sem prikrat ugledala Odila; a šele sedaj sem se tega prav zavedela. Ko je nehalo liti, ko so naju solčni žarki predramili iz zaupnega, nedolžnega pogovora, čutila sva oba, da se najini duši umeta, še več, da sta čudovito sklenjeni. Čutila, pravim, ker povedala si nisva; čemú treba besedij? Vstaneva, da bi nadaljevala pot; hladna sapa je nama božala lice.

Najlepše vreme je bilo nastalo. Solnce je stalo nad goro in njegovi žarki so s čudodejnim svitom razsvetljevali dežne kapljice, viseče ob skalah in grmovju. Nama nasproti je živobarvna mavrica naznanila spravo nebeških sil. Gorski ptički, brzi kakor pušice, švigale so zopet mimo naju; cerkvice in hišica na vrhu gore sta zopet gledali v dolino. Bilo se je dobro zvedrilo.

To sem pregledala v trenutku. Nisem še utegnila tega opomniti Odilu, ko zagledam kakih dvajset korakov od naju Leontino z družabnico. Iz prijetnih sanj se hipoma vzdramim v istinitost življenja. Kaj porečeta oni dve in kako si bodeta tolmačili najino odsotnost? mislila sem v strahu.

Temnega obraza, nezaupnega pogleda se nama približa Leontina. Bila je kakor izpre-

menjena: srd in nevolja sta ji ogradili obraz. Gotovo je v najini zunanosti opazila nekaj, kar ji ni bilo po volji; sprejela je naju s pikrimi besedami in strupenimi pogledi. Polagoma smo šli v nižavo, a govorili malo.

Zame so prišli sedaj srečni dnevi. Videla sva se z Odilom še večkrat, ne da bi bila poleg Leontine, katere družba nama je bila od dné do dné zoprnejša. Srečavala sva se — kakor slučajno — včasih na vrtu, včasih v domači hiši. Vselej sva izpregovorila kako besedico. Nepopisna sladkost se mi je tedaj pretakala po žilah, v mladih prsih pa se mi je vzbujalo hrepenenje po sreči, katere seveda nisem poznala. Onih davnih, davnih dni svoje ljubezni, ko mi je sedanjost bila srečna, bodočnost zaželena, ko je bila duša v miru z Bogom in ljudmi, ko se mi je svet dozdeval raj, a življenje praznik, nikoli ne pozabim. Kolikokrat sem se jih potem spominjala! Takrat sem trdno ménila, da moje mlade, blažene sreče nikdo ne more zatreti. Moji pojmi o življenju so bili takrat še preprosti; živela sem kakor nedolžni otrok in mislila kakor nedolžni otrok. Vse, kar me je obdajalo, dozdevalo se mi je lepo in dobro. Še nisem bila prekoračila meje domišljij; verovala sem upu, ki se smehlja in obeta radost. Niti slutila nisem, da je treba zemsko srečo prislužiti si z borbami in mnogimi težavami. No, še prehitro sem to zvedela.

Leontina je bila po onem ponesrečenem izletu vedno slabe volje, mene pa je malo da ne prezirala. Z Odilom se ni vèdla niti prijazno, niti neprijazno. Sedaj se je kazala užaljeno, sedaj zopet otožno; jedenkrat mu je očitala hladnost, drugikrat nevljudnost, s kratka: hotela se mu je prikupiti s tem, da se je čemerila. Ko bi pa ženske vedele, kako slabo orožje proti moški trdosti je čemernost, uporabile bi je čim manj bi mogle. Kako grda je čemerna ženska; obraz ji je tako mrtev, tako brez življenja!

Kmalu se je prepričala, da Odila ne more pridobiti ne z lepa, ne s huda. Da bi se maščevala nad njim, izbrala si je mene za orodje.

Na nekem skupnem sprehodu v gozdu zapustim družbo, da zlezem na vrh, kjer so rastle ciklame. Že četrto ure tavam sama okoli; lep šopek tega prelepega cvetja sem že bila nabrala. Kar nakrat me nekdo zgrabi za roko, in grd glas, podoben sikanju kače, zazveni mi na uho: „Zal imaš obraz, tega ne tajim; ž njim si ga zapeljala, imata se rada, rada; a vendar, dobro si zapomni moje besede, vendar ti ne boš nikoli njegova soproga, niti on tvoj soprog.“ Bliskoma mi iztrga nato Leontina — ona je bila — šopek iz rok ter zbeži navzdol, smehljajoč, pevajoč napev neke najljubše Odilove pesmi.

Skozi vejevje sem potem nekoliko videla, nekoliko slutila, da je pripela moj šopek Odilu na prsi. Zatemnelo mi je pred očmi, prišla sem težko do velikega drevesa, kjer sem se skrila za deblom. Tam sem čepela, sluteč veliko nezgodo, ki je pretila moji ljubezni.

Odilo me je poklical zaporedoma. V njegovem glasu sem spoznala skrb in žalost, ker me je pogrešal. Želela sem oglasiti se mu. Takoj na to zadoni nežno po tihotnem gozdu Leontinin glas. Klicala me je, dasi je vedela, kje sem. Jaz se zgrozim, umevša porogljivost, katero je zakrival oni nežno doneči glas.

Strah me je je bilo. Še bolj se stisnem pod vejevje temnega gozdnega velikana. Vedno tišji so bili klici, dokler popolnoma ne utihnejo.

„Odilo najbrž méni, da sem odšla na drugi strani gozda domov“, tako sem sklepala pri sebi. „Ona, kako se bo ona vzradostila moje bojazni!“

Ne vem, kako sem prišla domov. Tema je že bila, in moji so me že nestrpljivo čakali. Bila sem splášena, zmedena ter imela oči objokane; ni čuda, da sem vzbujala pozornost.

Spoznala sem, da me oče in mati opazujeta. Pri večerji je bila mati posebno tiha, oče se je pa v jednomer hudoval ter ni nikomur gledal v obraz. Vedela sem, da ta znamenja ne kažejo nič dobrega.

„Čas je, da ponehajo jedenkrat tvoji pohodi s temi ptujci“, zakliče hipoma oče z razdraženim glasom; „nikoli te ni več doma; kadar pa si, tedaj si le na pol, tako si raztresena. Posebno z gospodom tajnikom ne vidim te rad. On je sicer pošten človek ali — no, pa saj si me razumela.“ Več ni rekel, a jaz sem ga razumela. V prsih začutim nepopisno boleost, kakor da se mi je tam nekaj zrušilo. Nekaj pa mi je pravilo, da ta nenadejana očetova sumnja in neprijaznost sta delo Leontinino.

Za tem tako strašnim dnevom je prišla huda noč. Moj Bog, kje je bil dotlej zaostal moj razum, da nisem prej nikoli niti slutila, kar mi je sedaj temna noč predočevala tako živo! Ali sem kdaj mislila, kakšen bo konec moje ljubezni? Kaj nisem-li vedela, da Odilo ne bo nikoli mogel postati moj mož, ker njegov poklic se ne strinja z namenom mojih starišev? Ali nisem bila že davno določena, da postanem očetova naslednica, kmetovalka? Ali nisem doslej radovoljno podpirala to pregorko očetovo željo? Ali nisem vedela, da Odilova soproga bo morala v svet, da deli z njim časti in sijajnosti njegovega dostojanstva? Tedaj, šele tedaj so se mi odprle oči, šele tedaj sem videla brezumno, ki je zijalo med nama, sedaj, ko sem skoro padla vanje! Čutila sem, da bi mogla postati žena ali njemu, ali pa nobenemu drugemu.

A njemu ne smem postati, ker nečem onesrečiti dobrih starišev. Pa ko bi tudi smela, ali se mi ni Leontina zarotila, da ne bova drug drugega? Ona si ga tudi želi, zato črti mene; sovraštvo in ljubezen — sila teh dveh tako različnih si čustev je jednaka. Da bom tudi čutila njeno sovraštvo, pravil mi je notranji glas.

Zdrgetala sem od bolesti in bojazni. Torej odpovedati se Odilu? Pod odejo postelje zagrebem si lice, da zadušim jok, ki je stresal moj život.

V jutro nisem mogla vstati. Noge me niso nosile, in glava, težka ko svinec, gorela je v neznosni vročini. Slabe so človeške moči, le z velikim naporom se ustavljajo udarcem nezgode; koliko slabejše so šele moči šibke deklice, navajene hoditi samo po gladkih stezah življenja!

Obolela sem. Prišel je domači zdravnik, dal moji bolezní dolgo latinsko ime ter majal z glavo. Bolezen ni kmalu ponehala, dasi so moji do pičice ravnali po zdravnikovih naredbah.

Poklicali so drugega znamenitejšega zdravnika. Ta pa je našel moji bolezní zopet drugo čudno ime, postal je zamišljen in se izogibal vprašanju mojih neutolažljivih starišev. Najbrž me je bil že zapisal na oni svet, a ni hotel z resnico na dan.

Bolezen ne da bi pojemala, še shujševala se je; nihče ni prav vedel, kaj mi je; videli so samo, da hiram dan za dnevom. Jaz pa sem prav dobro vedela, kaj mi je. Kakor v sanjah sem opazovala žalostne obraze okoli sebe.

Neki dan se mi je dozdevalo, da vidim na materinem obrazu hudo boleost in pobitost. Tudi

me je ljubkala nenavadno iskreno. V mojem srcu vskipi nenadoma vroča otročja hvaležnost in zaupnost.

„Mati, mati!“ zakličem presunjena, „koga bode te ljubili, ko mene več ne bo? Pogrešala me bodeta vi in oče, oh, mnogo bolj pogrešala, nego bi —.“ Sredi stavka obtičim osramočena. — „Mati“, nadaljujem polglasno obotavljaje se, zardelo lice pa skrijem na nje prsih, „mati, ko bi vi in oče hotela, ne bi umrla, ne, to vem za gotovo! Morala bi se sicer od vaju ločiti, a ne za vedno; videla bi se lahko vsako leto. — Pa kaj blebetam — saj ni mogoče, — zgoditi se ne more —, oče ne bi nikoli privolil“, pristavim brezupno.

Mati me presunjena pritisne v svoje naročje in z ono nežno, čudovito ljubeznjijo, ki vse premore in ki je dana posebno materam, izvabi mi mojo srčno tajnost.

Naposled me potolaži in obljubi, da hoče biti priprošnjica pri očetu ter pozvedeti, ali tudi Odilo misli pošteno z menoj. A samo umreti, umreti ne smem.

Dosegla je pri očetu, česar bi ne bile dosegle niti moje, niti Odilove prošnje; pa tudi jaz sem držala besedo: nisem umrla, temveč ozdravela v nekaterih dneh.

Ko mi je drugi dan mati oznanila, da me bode Odilo obiskal, ker sem že njegova obljubljená nevesta, bilo mi je, kakor če bi kdo novo življenje vžil v moje oslabelelo telo.

(Dalje.)

Ob sestanku.

(Drju. A. U.)

O, da si zopet tukaj, draga duša,
Po dolgih letih trudov in skrbij!
O da te zopet gleda in posluša
Priatelj tvoj iz lepih, mladih dnij!

Kakó izrazil čustvo bi globoko,
Ki v srcuujem razigrava zdaj,
Odkar je rôko mojo s tvojo rôko
Spojil napósled najin rodni kraj!

Minulo sedem let je dolgih, trdih
Od tožnega slovesa, mili drug.
Umiral cvet je po doléh in brdih
In ptice plule so tedaj na jug.

Na jug si ž njimi tudi ti odhajal
Zajemat višje vede v večni Rim,
In ko si zadnjič roko mi podajal,
Kaj tákrat jaz sem čutil, naj molčim.

In naj molčim, da s taboj so odnesli
Valovi morski meni mnogi up;
Zagrabil sam obé sem težki vesli,
V življenja vrgel se metéž in hrup.

In gledal sem, kakó pred mano gine
Za zvezdo zvezda brez utrinka v noč,
Kakó temné se jasne visočine,
Čim bolj divjá valov srditih moč.

Mrtvá sem našel srca v prsih živih,
Mrtvá za vse, za kar sem gôrel jaz.
Na pokopanih upih ukanljivih
Prevaran zdaj povešam svoj obraz.

A naj molčim! Ti zopet si ob meni,
Ti lepe mi budiš spomine vsaj
Na čase, ko v pomladi sva zeleni
Naprej strmela srečna in nazaj.

23. prizor.

(Nekaj časa šum, streljanje na levi. Potem se v ozadji pokaže na visokem drogu glava Pavla Bakiča.)

Šlik.

(Beži čez prizorišče na desno. Ob Kacijanarjevem šotoru:)

Há! Kacijanar! To je tvoja moč.

(Kmalu za njim Nikolaj Turen.)

Nikolaj.

O večni Bog! Kakó si nas udaril!

(Pokaže se na drugem drogu glava Erazma Magra.)

Semenič.

(Ustavi se bežč; ob šotoru sklene roki.)

Skolasta! Oče tvoj, oh oče tvoj!

(Zbeži.)

24. prizor.

Murad z vojaki z desne.

Murad.

(Jožefu Lambergu, ki hoče uiti).

Ohó! Kam siliš ti? Odslej si naš.

(Turki ga obstopijo.)

Končan je boj. Razpršena je vojska! —

(Na tretjem drogu se pokaže glava grofa Lodróna.)

Turški vojaki.

Hurá, hurá! O velik nam je Alah!

Zavesa pade.

Spomini tete Klare.

(Povest. — Spisala Pavlina Pajkova.)

(Dalje.)

Tretje leto je bilo poteklo od usodnega dné, ko sem zvedela o prevari. Šele tretje leto, a meni se je zdelo, da je že cela večnost. Ni čuda: saj nisem živela, temveč samo životarila. Dolgočasno je bilo moje življenje; skoro bi ne bila vedela, čemu živim. Ko bi bila čutila le količkaj veselja ali zanimanja do katere stvari, življenje bi mi bilo manj bridko. Toda nič; v meni je bilo vse mrtvo, vse hladno kakor v grobu. Ko bi bila mogla vsaj sovražiti njega, moritelja mojih čustev! Maščevanje bi bilo povzročilo nekaj polajšanja ranjeni duši, tako sem si mislila. Tudi tega ne! Prava ljubezen se more izpreminjati v zaničevanje, a v sovraštvo nikoli ne.

Jedino, kar je vplivalo blagodejno na mojo mračno dušo, bila je samota. Po ure in ure sem sedela kje v kakem skritem kotičku našega gaja ali bližnjega gozda, in ondi sem nepremično zrla pred-se. Nekaj kakor prijetna omama navdajalo me je ob tem; v takem stanju sem pozabila gorja, in tajala se mi je ledena skorja, ki mi je oklepala prsi. Nehoté se mi je oko upiralo v gosto vejevje, da bi zagledalo nebo. In presunila me je tešilna mehkoba, oko mi je od hvaležnosti zarosilo. Našla sem bila lek svojim ranam, up v svoji brezupnosti, moč svojemu trpljenju. Vera, ta vedno migljajoča zvezda, ki nikoli ne utrne, razlivala je svoje blagodejne žarke v mojo otplo dušo. Čim večkrat mi je duh poletel nad zemski prah, tem živjeje so se mi predočile resnice, ki jih uči krščanska vera, tem večja udanost se mi je vselila v srce. Trpela sem še, a voljno prestajala; tožila sem še, a ne več obupovala. In tako sem prav z močjo in

jedino le s tolažbo naše nebeške vere dospela do onega mirnega in zadovoljnega življenja, zaradi katerega mi ljudje zavidajo, in ki je celo tebi, Hilda, vzbudilo veliko pozornost. Naslonjena na neomahljivi steber verske udanosti, prestala sem pogumno še celo vrsto mračnih dnij in dušnih bojev, ker kupe bridkosti — žal — še nisem izpraznila do dna.

Nekega dné sedim zopet po svoji navadi v tihotnem gozdu. Nevedoma si izberem prostor za onim drevesnim deblom, kjer sem pred tremi leti vsplašena po Leontinini grožnji iskala zavetja. Ravno sem mislila, ali ni baš danes obletnica onega dné, ko mi zadonita na uho ljubko otročje blebetanje in smeh. Premaknem se iz kotička, da pogledam, kdo je.

Po stezi meni nasproti je šla starikava žena z jerbaščkom na roki, in vodila negotove korake otroku, ki je utegnil biti jedno leto star.

Dete je bilo gosposko; žena, kakor se je poznalo, bila je njega pestrna. Ko se mi približata, pomolí mi dete ročico polno nabranega cvetja. Z jedno roko sežem po ponujeni cvetici, z drugo pobožam nežno lice, ki se mi je prijazno nasmehljalo.

Nenadoma se zganem. Desnica, ki je ravno potegnila po črnih njegovih laseh, zleze mi navzdol, cvetke pa izpustim, da padejo na tla.

Kakšen obraz ima to dete? Čegave so te poteze? Čegave te oči?

Šumenje me vzdrami. Bogato oblečena debela gospa se mi približa.

Skočim kvišku. „Leontina!“ zakličem iznenajena.

Gospa me pogleda čudeč se; ni me takoj spoznala.

„Gospodična Klara, kaj ste res vi?“ začudi se nato, in poznalo se ji je, da jo je srečanje z menoj zadelo nepričakovano in neprijetno. „Težko sem vas spoznala, tako ste izpremenjeni. Menda pa niste več gospodična“, pristavi nato z glasom, ki je izrazil željo, da bi ne bila; „najbrž že gospa?“

„Še vedno gospodična, in bržkone kot taka tudi umrem“, odgovorim s trdnim glasom. Bridkost, srdu podobna, polastila se me je, ko sem bila začula njen glas.

„Kakor vidim, mislite še vedno idealno“, odvrne s porogljivim glasom. „A ta pretirana idealnost vam je samo v kvar; le pogledajte se v zrcalo. Mene imejte za vzgled! Glejte, kako sta mi proza in praktično življenje dobro teknila! Odkar sem omožena, in tega je že nekaj nad dve leti, šele prav vem, kaj se pravi prijetno živeti. Posnemati me morate.“

Ozrem se na njo. Res, kako okrogla je postala v teku treh let! Nihče bi ne bil spoznal v njej nekdanje suhe, žilave Leontine. Samo obraz je bil vedno isti: neprijazen, zopern. „Dve leti ste omoženi?“ rečem brez zanimanja, „in — to dete — je — vaše?“ pristavim v pretrganih besedah, kakor da si ne morem tolmačiti, da bi bilo to resnično.

„Moje!“ pritrdi ona s poudarkom in se s ponosom ozre na-nje. „No, sem pridi, mali, daj gospodični roko in ji povej, kako ti je ime!“

Dete stori. Ročico mi pomoli ter me zvedavo pogleda s svojimi velikimi, skrivnostnimi očmi. V novič zadregečem. Zmedena sem opazovala njegov obrazek.

Leontina spozna, kaj se mi godi v duši. Zmagovit posmeh ji zaigra na ustnih. „Očetu je ves podoben, ali se vam ne zdi? — No, pa še nisi povedal, kako ti je ime“, reče detku. Otrok nategne mala usteca ter z velikim trudom spravi na dan: „O-O-diii-lo“.

„Odilo, kakor oče“, pritrdi gospa mirno.

„Kakor oče!“ odmeva v moji zavzeti duši. Slutnja, grozna slutnja me obide. Spustim se na trato. Noge so se mi tresle, po glavi mi je šumelo, mraz in vročina sta me obhajala zaporedoma. Siloma zberem misli. Ali sanjam? — Je-li vse, kar vidim in čujem, resnica, ne pa izrodek domišljije?

„Kaj gledate tako neverno?“ nasmehne se Leontina. „Ali se vam dozdeva tako čudno, da bi bil Odilo, vaš nekdanji znanec in — no, dà, vaš ženin, postal moj soprog? Saj ste vedeli, da ga ljubim, in sicer tako ljubim, da sem ga hotela, da sem ga morala dobiti. Razum vam je moral povedati, da vi niste ustvarjeni, da bi postali njegova soproga. Vi, tako skromni, tako pre-

prosti! Kako mu je v korist zakonska zveza z menoj! Samo uplivu mojega očeta se ima zahvaliti, da je z jednim skokom preskočil deset svojih tovarišev, ki so imeli upanje do visoke službe, katero je dobil on. Kar nakrat je postal imenitna oseba; čast in slava se kar usipata nanj. In to veliko srečo ima zahvaliti samo meni, moji ljubezni.“

„Vaši ljubezni! — Pa če vas on nikoli ni maral?“ zakličem obupno in skočim na noge. Kakor duh sem stala pred njo, telo mi je vzrastlo kvišku, čutila sem, da se niti jedna kaplja krvi ne pretaka več na mojem vsplšenem licu; oči so mi žarele, prsi so mi valovito plale, na pol odprta usta pa hlastno potezala vaše zrak, da nisem onemogla. Vrelo je v meni jeze in bolesti.

„Nikoli vas ni maral“, ponovim še jedenkrat, „nikoli! Oh, sredstva, s katerimi ste ga omamili, da mi je prelomil dano besedo in postal vaš soprog, morala so biti grozna, sicer bi se ne bil udal.“

Moja zadnja opazka jo je spravila v zadrego. Zdelo se mi je, da je zbledela. Nemirno je zrla okoli, kakor bi nekoga pričakovala.

„Idi z otrokom naprej“, ukaže pestrni, „in poišči v dolinici za gozdom prostorčka, da sedemo k mali južini. Potegni jestivo iz jerbaščka ter imej vse pripravljeno; kmalu prideva za teboj.“

„Prideva“, ponovim v duhu, „torej pride še nekdo. Najbrže on, Odilo.“ In srce mi jame močno bít, da je pač Leontina čula njegove udarce.

A zbežati nisem hotela. Neustrašena sem hotela počakati njega — nezvestnika.

Pestrna odide, kakor ji je bilo ukazano.

„In sedaj, gospodična Klara, bom odkrito-srčno odgovorila na vašo prejšnjo opombo“, reče Leontina prijazno in se mi približa. „Čemu bi se kujala? Kar je minulo, je minulo, in ako je v preteklosti kak pogrešek na — na vaši strani, pozabljeno bodi. Prijateljici hočeva biti vnovič.“ In zaupno seže po mojo roko.

A jaz ji iztrgam roko in se ji umaknem. Srpo jo pogledam v obraz; vso nezaupnost, ves srd, vse zaničevanje sem izrazila v svojem pogledu. Nisem več bila nekdanje plašno, mehko-čutno, vsaki prijazni besedi zaupajoče dekle; prevare so me bile izučile.

„O katerem pogrešku govorite?“ vprašam nato osorno. „V moji preteklosti ni nič takega, česar bi se imela sramovati, kar sami pre-dobro veste. Čista mi je vest, vedro imam čelo.“

Leontina se je delala, kakor da ni zapazila moje neprijaznosti, kakor da ne vidi mojega razžaljenja. „Zato tudi nimate pravice, da bi očitati Odilu nezvestobo“, nadaljevala je, opirajoč se na moje prejšnje besede. „Vsak mož

Odilovega značaja bi bil v teh razmerah prelomil besedo. Pomislite, kako velika je pregreha, ki se vam očita, kako — —.

„Pregreha? Meni, da bi kaj očitali, kar bi omadeževalo moje poštenje? — Za Boga, kaj je to? — Kdaj in kako naj bi se bilo pripetilo? Razložite mi, pamet mi zastaja“, sežem ji togotna v besedo, ter ji stresem roko, katero sem bila hlastno pograbila.

V življenju se nam naključijo trenutki, v katerih dobi najpohlevnejši in najbojazljivejši človek moči in poguma, da sam ne vé, od kodi.

Jaz sem bila v takem položaju. Nekaj, kar je bilo podobno divji razkačenosti levinje, prevzelo me je bilo nenadoma. Najrajša bi ji bila roko zdrobila.

„Moj Bog, ne delajte se tako nevedne“, rekla je tiho in se včdla, kakor da jo je strah tega, kar sem jo silila povedati; „nerada govorim o stvaréh, katere žalijo poštenje... Saj veste, nevesta ste že bili, pa ste si po večkrat na teden dopisovali z onim mlečnozobim poročnikom, ki vas je bil jedenkrat obiskal pred tremi leti.“

„Mlečnozobi poročnik?“ ponovim iznenažena in jo resno pogledam. V prvem trenutku si nisem mogla domisliti, koga ona misli; bila sem preveč razdražena. A kmalu se mi razjasni spomin.

„Vi mislite Vladimirja, mojega bratranca?“ povprašam.

„Bratranca? Že poznamo to“, zasmeje se Leontina hudobno. „Navadno postane dvojica, katera se nekoliko prerada vidi, pa ob enem želi, da bi bilo vse tajno, bratranec in sestrična. — Ali mislite, da je ostale tajno“, nadaljevala je ona in se šopirila, „kako ste v neki vihar ni noči prihiteli splašeni na brzojavno postajo ter skrivaje poslali ‚ljubeznivemu bratrancu‘ večjo vsoto denarja? Pa kako ste prosili dotičnega uradnika, ki je denar odposlal, naj o tej stvari nič ne pové vašima roditeljema? Ali ni bilo to sumljivo? — Pa da bi se sestrična tako veliku dušno žrtvovala svojemu bratrancu? Pojdite no“, poroga se ona.

„Bog nebeški, da tako daleč sega človeška hudoba!“ zavzamem se z gnusom. „Torej niti dober ne smé človek biti, ne da bi zatrobil v svet, kar je dobrega storil? Res je, da sem Vladimirju nekaj časa dopisovala skrivaj. Zabredel je bil v hudo denarno stisko in me zato prosil sveta in pomoči. Neki dan pa pride obupno pismo od njega s tem-le naznanilom: „Ako do prihodnjega dné ne položim upniku v roke dolžne vsote, izgubim čast in službo! Rotil me je, naj mu pomorem, ako se le dá, in sicer brez vedenja mojega ostrega očeta,

njegovega variha. Nisem mnogo pomišljala. V svoji pušici sem hranila dovoljno vsoto; tako sem mu jo nemudoma odposlala brzojavno.

Dotičnega uradnika sem potem res prosila, naj o tej pošiljatvi očetu nič ne pravi, materi sem pa bila vse zaupala. — In to moje dobro delo se mi je štelo v greh? Krivo je torej moje nesreče?“ vzdihnem neverna in zdvojena ob enem.

„Jaz sem tudi dejala, da ni mogoče“, izgovarjala se je Leontina v vidni zadregi; „toda dokazi so bili tako jasni, okoliščine so govorile toliko zoper vas, da sem naposled verjela — in —.“

„In pred njim očrnila mojo čast, moje poštenje“, dokončam bridko. Obtičala je bila sredi stavka ona, ki sicer ni nikoli izgubila spretnosti v svojih razlogih.

„Ej“, nadaljevala je nato lahkotno, da bi pokrila svojo zmočenost, „recite, kar hočete, malo preveč ste se vendar pečali ž njim, saj sem videla, kako — —.“

Ukazujoči: „Stoj!“ v najini bližini oglušila Leontinine besede. Kakor bi bila izrastla iz zemlje, stala je nakrat med nama moška oseba. Ozrla se nisem nanjo, a vedela sem takoj, da je to on — Odilo.

„Ne muči je dalje, saj vidiš, saj predobro veš, da je nedolžna“, reče še dalje oni grozno doneči glas, ki je vrel iz njegovih ust. „Ali te ne gane pogled na svojo žrtev? — — Klara, Klara“, nadaljeval je, in glas mu je bil vedno milejši, „vso govorico o tvoji nezvestobi si je izmislila le ona. O tem sem sedaj popolnoma prepričan. Sedaj vidim, da si nedolžna. Ker sem te resnično, morda celo preveč in neskrbno ljubil, zato sem postal žrtva njenih nakan. Naravnost je udarila na najobčutljivejšo struno mojega srca. Grdila je tvoj plemeniti značaj, ki je bil moj največji čar. Ranila me je s tem do smrti. Bolest zaradi strašne prevare mi je zmédla pamet. Kakor obupen sem se združil ž njo za celo življenje, največ zato, ker je vame silila, ker je trdila, da bo zakon jedino zdravilo mojim ranam. Udal sem se ji brez pravega zavedanja, kakor bi bil tudi slušal, ako bi mi bil kdo svetoval, naj pijem strup. Hotel sem samo pozabiti ali vtopiti srčno trpljenje.“

In Odilo je pritiskal stisnjene pesti na prsi, kakor bi bil ondi začutil hudo bolečino.

Nato se zgane, kakor bi se bil nečesa domislil. „Oh, da sem mogel, da sem hotel verjeti! Zakaj nisem bolje premislil, zakaj nisem dalje počakal! Pa sedaj je storjeno, sedaj je prepozno. Oh, Klara — — —“, pa že ni mogel več govoriti. Bolečina mu je zadušila besedo v grlu. Obrnil se je strani, zaklical še „z Bogom!“

potem pa je odšel, odkoder je bil prišel. Kmalu zavije med gosto vejevje.

Ves čas, ko je Odilo govoril, gledala sem v tla. Nobena moč bi ne bila mogla prisiliti me, da mu pogledam v obraz. V burji raznovrstnih nasprotujočih si čustev sem poslušala njegov glas, ki je bil komaj podoben glasu nekdanjega Odila. Kadar pa začujem odmev njegovih odhajajočih korakov, tedaj me popade silno hrepenenje, da bi ga pogledala.

Samo jeden hip so moje oči utegnile ustaviti se na odhajajočim, zakaj že v istem trenutku je izginil za grmom.

Ob tem pogledu me zaboli srcé, nepopisna sočutnost me presune. Da bi oni sključeni mož v zanemarjeni obleki bil nekdanji gibčni Odilo? — On, ki je bil raven kot sveča in vedno izborna oblečen?

Leontina pa je med tem sedela blizu na travi z največjo mirnodušnostjo, kakor bi se vsa ta stvar ne tikala ravno nje. „Vidite, taki so moški“, reče hladnokrvno; „vsi so nehvaležni, vsi so hude jeze. Bodite zadovoljni, da ni postal vaš soprog. Jednaki prizori se pri njem ponavljajo vsak mesec nekolikokrat.“

„Ker je nesrečen“, rečem sočutno.

Ona zmaje malomarno z ramami. „Sam je kriv, če se čuti nesrečnega. Življenje ga bogato obsipa s svojimi darovi, zadovoljen bi moral biti in pa še prav hvaležen. Srečno, gospodična Klara“, pristavi in vstane, da odide. „Nič naj vas preveč to ne plaši, kar ste ravnokar slišali. Taka majhna pričkanja so neizogibljivi oblaki zakonskega življenja, po katerih solnce sije tem jasneje. Do jutra bo vse pozabljeno.“ — Leontina se nasmeje, a meni se je zdelo, da ji smeh ne prihaja iz srca.

Ko tudi ona izgine mojim očem, zamislim se nekaj trenutkov. Nato se vzravnam po koncu, in bilo mi je, kakor da se je velikanska teža odvalila z mojega srca. Roki pobožno sklenem, pogled poln najiskrenejše hvaležnosti povzdignem proti nebu, ter zašepečem iz globočine srca: „Ni bil mene nevreden, ni bil kriv moje nesreče! Bog, Bog, za to milost sprejmi mojo zahvalo.“

Še oni večer je Odilo s svojo rodbino odpotoval. Zvedela sem to slučajno in bila sem

s tem zadovoljna. Tako je bilo najbolje za najin mir.

Takoj drugi dan se ojačim in poprosim očeta, da mi pokaže ono brezimeno pismo, ki je bilo početek moje nesreče. Njegova pisava je bila nerodna; znalo se je, da si je pisatelj prizadeval, da bi kazil lastno pisavo. Na prvi pogled sem spoznala Leontinino roko.

Pismo je na kratkem naznanilo, da je Odilo že oženjen; mojega očeta sveta dolžnost je torej zabraniti vsako nadaljnjo zvezo. Oče naj se prepriča, da pisatelj ne laže in naj pozveduje v Berolinu. V ta namen je bil pridejan naslov, do katerega naj bi se obrnil.

A naslov se je glasil krivo. Odilo je bil tajnik pri poslanstvu v Berolinu, a v priloženem naslovu je stalo: „tajnik laškega . . . društva v Berolinu“. Oče v razburjenosti tega še zapazil ni bil, a jaz sem se takoj spomnila, da je Odilo nekdanj pravil o svojem bratrancu istega imena, ki je bil tajnik onega društva v Berolinu.

Po tem človeku je torej oče pozvedoval in dobival odgovore, da je oženjen, kakor je bil res. Ko bi jaz bila pregledala pismo brž takrat, na oni prežalostni božični večer, kakor je mati hotela, iztaknila bi bila sleparijo in morda še zabranila hudo nesrečo. Zakaj Odilo še ni bil v oni dōbi oženjen, šele v naslednjem predpustu, kakor sem zvedela, stopil je z Leontino v zakon.

To pismo me je silno prevzelo. Kakšna premetena zvijačnost, kakšna lokava hudobija sta tičali v njem! In pisatelj tega groznega lista, bitje tolike moralne popačenosti, ta peklenšček v ženski podobi, Leontina, ona je bila zakonska družica mojega ženina! Ta misel me je bolj užalostila, nego njegova izguba. A ker sem vedela, da je sedaj odločena moja in njegova usoda, zato sem odslej naprej dan za dnem molila, naj Bog meni dá svojo milost, da bi prenašala nesrečo, naj potolaži Odila, naj osreči tudi Leontino, saj je njegova prava žena. Izprva sem veliko trpela, neprestano se spominjala minulosti in svoje nesreče, polagoma pa sem se zopet pomirila in potolažila s tem, da je Bog to pripustil pač iz drugega namena, kakor zaradi posvetne sreče. (Konec.)

Biserji.

15.

Nekoliko je vsak poeta,
Ta manj in oni več obeta.
In človek vsak je modrijan,
Samo različno gre na dan.

16.

Zato nam solnce sije
In dežek nam rosí,
Da zmazane omije
In mokre posuší.

Anton Hribar.

Težkó mi je (saj Bog na nebu vé),
Prositi svêta in pomoči žensko,
A moram! — Odpustite mi gospá!

Grofinja.

Blagajna moja vam je spet odprta.

Kacijanar.

Vsa hvala vam! O, v sanjah nisem slutil,
Da se zgodi v resnici, kar sem dél
Pred letom vam — spominjate se pač —
Da dobrodošla bo mi kdaj ponudba,
Ki nisem hotel je vsprejeti v Ogrih. —
In ako nì zlató mi ne pomore —?

Grofinja.

(Šepetaje.)

Potem vas reši pot iz ječe skrivna.

9. prizor.

Prejšnja. Jetničar.

Jetničar.

Gospá! Zdaj odstopite! Grof velevala.

Grofinja.

Zaupajte!

Kacijanar.

(Seže ji v roko.)

Gospá grofinja, hvala!

(Grofinja odide, jetničar zaklene vrata.)

Zavesa pade.

Spomini tete Klare.

(Povest. — Spisala Pavlina Pajkova.)

(Konec.)

Leto je bilo poteklo po onem žalostnem svidenju v gozdu. Neki dan dobim črno obrobjeno pismo. Pisavo na njem sem takoj spoznala: bila je Odilova.

Za trenutek mi zastane srce, oko se mi zasveti; prešinila me je misel, da je Leontina umrla. A brž nato sem se sramovala neblage misli. „Ne, ne more, ne smé biti“, zašepečem ter z mirno roko raztrgam zavitek pisma.

Odilo je bil umrl, toda ne on, temveč dete, njegov dvoletni sinček.

„Nov udarec zanj, nova boleost njegovemu srcu“, mislim si presunjena. „In vendar, vendar, bolje tako! Kakšen človek bi postal sin take matere!“

In zopet sta potekli dve leti. Ves ta čas nisem ničesa čula o njiju. Ali sta se pogodila? — Živita-li v miru? — Rada, prav rada bi bila zvedela kaj ugodnega.

Bilo je krasno jutro sredi poletja. Odkar se mi je bil mir povrnil v srce, vstajala sem zopet s solncem in darovala prve rosne ure dneva cvetličnemu vrtu, katerega sem tedaj skoro jedina obdelovala.

Jutro je mladost našega dneva; v njem je živost, nežnost in lepota, kakoršna je v pravi mladosti. Zato tudi sedaj, ako le morem, nikoli ne zamujam ranega jutra, da ne bi ga posvetila molitvi in delu.

Tudi oni dan sem bila že za rana med svojimi cveticami. Prekrasno so se bile čez noč razcvetle vrtnice. Ravno sem hotela navezati

šopek, da ga darujem Marijinemu oltarju naše župne cerkve, ko me pozovejo v hišo.

V kuhinji najdem cerkvenika z listkom gospoda župnika. V njem me prosi župnik, naj nemudoma pridem k njemu. Predno je preteklo četrť ure, bila sem tam.

Gospod župnik me je čakal nestrpno. „Neki umirajoči ptujec vas želi videti“, reče, brž ko me zagleda; „z dovoljenjem njegove soproge sem vas dal poklicati.“

Obledim. Zaslutim, kdo me želi. „Povêdite me brž k njemu“, odvrnem zamolklo.

Med potoma mi gospod župnik pové, da omenjeni bolnik že drugi mesec biva v našem mestecu hudo bolan. Jetika ga zdeluje že dolgo, a sedaj se mu pač bliža konec. Bolnik mu je povedal, da je v naši hiši preživel nekdanj srečne dni, zato želi mene še jedenkrat videti.

Nemo prikimam. „Trpi! Umira!“ ponovim v srcu. Že drugi mesec je tukaj, a jaz nisem tega vedela! Ni čuda, saj razven v cerkev in na naša posestva nisem zahajala nikamor.

Ob vhodu v bolnikovo sobo me vsprejme Leontina. Bila je upadlih lic in objokanih očij. Molčé me prime za roko in povêde v drugo sobo. S povešenimi očmi mi potoži, da je Odilo hudo bolan, pa da se srđi nanjo celó sedaj, ko malone umira. „Le vas kliče in vas želi videti. Oh, kakšen pekel je bilo moje zakonsko življenje! Toda vse bi pozabila, ko bi le ne umrl v sovraštvu.“

Jaz ne odvrnem ničesa in se podvizam v bolnikovo sobo. Odilo je ležal na preprosti,

belo pregrnjeni postelji. „Klara, Klara“, začujem slaboten glas.

Zganem se. Stopim bliže, pogledam bolniku v široko odprte oči. Takoj spoznam, da ni pri zavesti, da njegov duh plava drugodi kakor v žalni sedanjosti.

Dolgo sem zrla v njegov mrtvaško-bledi obraz; bil je malo, malo podoben njegovemu nekdanjemu obrazu. Z največjim naporom sem premagovala boleš, ki je kipela v meni.

„Kličite ga po imenu, da se zavé“, reče Leontina, ki se je skrivala za menoj. „Vsak trenutek utegne umreti, umreti, ne da bi mi odpustil!“

Ozrem se nanjo. V njenem obrazu se je izražala resnična tuga. Smilila se mi je. Kako se kaznuje že na tem svetu vsaka krivica! Kdo je bil sedaj nesrečnejši, ona, ali jaz?

Sklonim se k njemu, primem za njegovo žgočo roko in ga pokličem po imenu. Moj glas ga vzdrami. Lahno se strese in uprè name pogled. Njegove kalne oči polagoma ožive, obraz dobi lepšo, mirnejšo podobo.

„Odilo!“ zakličem še jedenkrat, ko sem videla, da dvomi, ali sem res jaz; „ali me ne poznaš? Želel si videti me, prišla sem.“

On pograbi mojo roko, kakor bi se bal, da mu uidem, in s silo privzdigne glavo od blazine. A moči so bile slabe, glava mu zleze nazaj, spehan zapre oči.

„Moj Bog, moj Bog, že umira, umira, ne da bi se bil sprijaznil z menoj!“ zjavka Leontina.

A ker je njegova roka krepko držala mojo, sodila sem, da še bivajo moči v njegovem telesu.

Polagoma odpre oči in jih žalostno obrne vame.

„Klara, ali mi moreš odpustiti?“ reče počasi, in debela solza se zasveti v njegovem udrtém očesu.

„Ničesar nimam odpustiti“, odvrnem ganjena, „vse je pozabljeno.“ Kakor blisek mi šine ob tem nekaj v glavo. Hitro primem Leontino za roko in jo potegnem k Odilovem vzglavju. „Odilo“, nadaljujem, „tu je pač nekdo, ki bi se rad sprijaznil s teboj, ki te prosi odpuščanja.“

Oni blaženi nasmeh, ki je bil ravnokar oživel na njegovem obrazu, izgine mahoma, ko zagleda bolnik Leontino. Z vidno nevoljo se obrne od nje strani.

Ne udam se še. „Odilo“, rečem s skoro očitajočim glasom, „nikar ne bodi trdosrčen do svoje soproge! Odilo, katerega sem poznala nekda, ne bi ravnal tako.“

Moje besede so ga gotovo bridko zadele. Z roko si pokrije čelo, in globoko zasope. — Skoro prestrašim se, da sem govorila preostro. Kaj, ko bi mu ta bolečina pospešila smrt?

Hitro sem hotela popraviti svoj pogrešek. Zato sem nadaljevala skoro proseče: „Vsi smo slabi, Odilo; vsi, brez izjeme, potrebujemo božje in človeške milosti. Odpusti ji! Navzlic krivim potom, po katerih te je dobila, ljubila te je vendar. In ona je tvoja žena, ona je mati tvojega otroka.“

„Ali ji odpuščaš ti, Klara? Saj ti je prizadelo toliko zla!“

„Odpuščam, odpuščam iz srca“, bil je moj odgovor.

„Pojdi torej sèm, Leontina!“ reče nato on. „Živi v miru — vse ti je odpuščeno!“ In ji podá roko. „Oh, hudo sem trpel — —“ hud, votel kašelj mu prestriže besedo.

Prestrašeni mu obe privzdigneva vzglavje. Ob tem zapazim, da mu pot stopa na čelo. Vendar odpre še jedenkrat oči, še jedenkrat napne moči, da izpregovori poslednjo željo: „Ločeni smo bili v življenju, tamkaj v nebesih bomo združeni, ne bo več ločitve.“ In privzdigne slabotno roko, kakor bi hotel pokazati v višavo. Umela sem dobro. Vzamem sveto razpelo, ki je bilo ob njegovi strani, in mu je stisnem v roko. Bila je že hladna. Smrt je bila lahka. Kakor bi bil zaspal, prestopil je v večnost.

„Zatisnite mu oči“, reče Leontina in se od groze zaradi smrti obrne v stran.

Pokorno mu sklenem očesi, ti nekda zame tako mili zvezdi, a sedaj brez sijaja.

Pokopali so ga na našem pokopališču, kakor je sam želel. — — —

Nekaj mesecev pozneje dobim zaročni list, ki me je bridko osupnil. Leontina je naznanila svojo zaroko s komisarjem našega političnega urada. Njen ženin je živel tukaj, a ona je bila brž po Odilovi smrti zapustila naš kraj. Ta razlog mi je vzbudil sum, da sta si bila prijazna, ko je Odilo še živel. Poznala sem Leontino lahkomišelnó in brezčutno naravo.

„Toda, tetka, če jo je Odilova smrt toliko užalostila, gotovo ga je ljubila“, modruje Hilda, čudeč se.

„Kdo pravi, da ga ni ljubila“, odvrne teta. „Gotovo ga je, a po svoje. Med ljubeznijo in ljubeznijo so razlike tako velike, kakor med smrtjo in smrtjo. Na sto načinov človek umre, na sto načinov človek ljubi. Koliko pa jih je, ki poznajo pravo ljubezen? Ni vsakemu dano, da ume prav ta čut. Kolikor poznam ljudi, moram reči, da so redki oni izvoljenci, kateri prav ljubijo. Večina ljubi sama sebe, svoj dobiček, uživanje, kratkočasje: neče pa poznati žrtev, ki so potrebne v ljubezni. Tudi jaz sem žrtvovala veliko, veliko, in sedaj sem srečna zaradi tega. Da, prava ljubezen mora biti žrtvovanje na ta ali na oni način. Tudi vidva bodeda to poskusila. Kar se pa tiče Leontine, mislim,

da njeno koprnenje po spravi v Odilovi poslednji uri ni prihajalo iz nagibov srca, temveč iz sebičnosti, iz strahu. Bala se je, da ne bi je očitajoča vest zasledovala tudi po njegovi smrti. — — —

Klara umolkne. Videti je bila otožna, upehana.

„Žalostni so vaši spomini, obžalujem in občudujem vas ob enem“, reče pristav sočutno. „Vaša plemenita narava res ni vsakdanja. Če je tudi starost izpremenila vašo zunanjo podobo, če je tudi oslabila vaše telesne moči, duševnih svojstev, vzorov vaše vedno mladostno čuteče duše ni uničila. Srečni vi! Življenje, kakor smo ravno videli ob vaših poučnih spominih, menja se neprestano, in ta menjava kvari in uničuje naše vzore. Redko kdaj premagamo izkušnje in rešimo svoje vzvišene vzore. Vam so viharji življenja švigali mimo svetišča vaših uzorov, ne da bi jih oskrunili. Vi bodete ugasnili, to lahko trdim, stari v letih in v obličju, a mladenka na duši, z neomahljivo vero v Boga in njegovo previdnost, z ljubeznijo do življenja, do ljudij. Blagor vam! — Vidiš, Hilda“, končaval je pristav svoje navdušeno modrovanje, „tako tudi jaz razlagam po svoje oni rek, o katerem si nedavno pravila, da ti je neumljiv, namreč, da mlad umre tisti, kogar Bog ljubi. Ni treba, da bi umrl mlad v letih, pač pa, da je mlad po mišljenju, po nedolžnosti, po vzorih, po navdušenju. To se mi zdi največja milost, katero morejo podeliti nebesa zemljanu.“

„Vse prav, kar govoriš, ali ti motiš tetino pripovedovanje“, reče Hilda, katero so mnogo bolj zanimali tetini spomini, nego ženino modrovanje. „Teta, saj vendar niste še končali?“

„Nimam ničesar dodati“, odgovori teta, ki je skrivaj odobraval Arehove besede. „Konec spominov bo konec mojega življenja. Tedaj pojdem tudi jaz počivat, kjer počiva Odilo, ne

— moja duša pojde živeti tje, kjer — upam — živi v Bogu njegova duša. To bo pač kmalu.“

„O, tega pa še ne!“ seže ji Hilda ganjena v besedo in jo burno objame. „Še dolgo morate ostati med nami.“

„Ne bi bila verjela, da se življenje razteza tako na dolgo, tudi kadar človek ne mara posebno zanje“, reče teta Klara bolj záse in si otrè solzo.

„In Leontina? Kaj je z njo? Ali se je omožila z onim komisarjem? Ali še živi?“ vpraša pristav z nenavadno radovednostjo. Slutil je nekaj; rad bi bil zvedel, ali jo je zadel.

„Še živi, omožila se je z njim; vidva oba jo poznata.“

Hilda se zamisli. „Imam jo“, zakliče kmalu nato. „Okrajnega glavarja žena, ona zoperna, napihnjena oseba, ki vas je danes v jednomer zbadala: nihče drugi, kakor ona je Leontina.“

„Uganila si“, pritrdi Klara.

„Jaz sem si tudi mislil, da mora biti ona, takoj, ko ste jo omenili v svojih spominih“, reče pristav. „Res, neprijeten slučaj, da živi v istem kraju z vami; s tem vam vzbuja žalostne spomine.“

„Jaz na vašem mestu ne bi je niti pogledala; prezirala bi jo, zaničevala“, hudovala se je Hilda.

Klara se tožno nasmehne. „Prezirati, zaničevati? Čemu to? Res si nisva kdo vé kakšni prijateljici. Ona hodi po svoji poti, jaz po svoji. Ona meni, da je njena najboljša, jaz ravno tako. Nečem je soditi, odpuščeno je. — A sedaj bodi dovolj, moja draga. Večerja že davno čaka, mene pa oprostita nocoj.“

„Meni tudi ni za večerjo“, odvrne Hilda.

„A jaz se moram posloviti“, reče pristav zamišljen.

Spomini tete Klare so bili presunili vse tri, vsakega po svoje.

Pred petdesetimi leti.

(Črtica. — Spisal Podgoričan.)

Kmetu Srpanu v Vranski vasi sta ostala od vseh otrok samo sin in hči. Vsi Srpanovi ljudje so bili čudni, skrivnostni, ki se niso čisto nič pečali s sosedi. Ko so ljudje videli, da so najrajši sami, jeli so se jih ogibati. Vaščanje so ljubili mir nad vse. Pošteno so Srpanovi opravljali grajščini tlako — povest se vrši namreč pred kakimi petdesetimi leti —, pošteno oddajali desetino, toda dali niso več, niti manj, kakor je bilo treba. Hudobni niso bili, a tudi posebne gorečnosti za molitev niso opazili va-

ščanje pri njih, pač pa so vedeli, da so silno vražljivi in praznoverni. Tlačila jih je še môra, motil jih je škrtelj, čarovnice so jim sipale točo; no, saj taki praznoverci živé še sedaj, čez petdeset let. —

Kakor sem že povedal, ostala sta Srpanu samo sin Miha in starejša hči Alenka. Ona morda ni bila lepa, toda ker ji je oče dal dôkaj svetlih kron, oglašil se je kmalu snubec, in ker se ga ni branila, bil je tudi oče zadovoljen in omožila se je v sosednjo vas Cesto. Ta zakon